ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 63ον. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ, 1927. Ἀριθ. 8

ΠΡΟΒΑΤΑ ΧΩΡΙΣ ΠΟΙΜΕΝΑ

«Ἐξελθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη δι' αὐτούς, ἐπειδὴ ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα».

Μάρκος Ϛ' 34.

Διὰ τῆς λέξεως εὐσπλαγχνία καὶ «σπλάγχνα» δηλοῦται ἡ ἔντασις τοῦ αἰσθήματος τῆς συμπαθείας καὶ ἀγάπης. Ἐν δὲ τῷ ἐδαφίῳ μας ἐκφράζουν αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ αἴσθημα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν μεγίστην του ἔντασιν, πρὸς ἀνθρώπους ἀνήκοντας εἰς τὴν φυλὴν Ἰσραήλ. Τὸ αἴσθημα αὐτὸ εἶναι κοινὸν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων—αἱ λέξεις «πονόψυχον» καὶ «πονόκαρδον» ἐκφράζουν τὴν συμπάθειαν αὐτῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ γίνονται πολλαὶ νοθεῖαι καὶ ἐκμεταλλεύσεις τοῦ χειρίστου εἴδους.

Παρουσιάζονται π. χ. ἄνθρωποι πονόψυχοι, σπλαγχνικοί, συμπαθητικοὶ δῆθεν, χωρὶς πράγματι καὶ κατ' οὐσίαν νὰ ἦναι τοιοῦτοι. Οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Γραμματεῖς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ ἀνῆκον εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν. Ὅταν τοὺς ἤκουε ὁ κοινὸς λαὸς νὰ κατακρίνουν τὰς θεραπείας τὰς γενομένας κατὰ τὸ Σάββατον, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἐξ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ ἀπέτρεπον τοὺς ἀνθρώπους νὰ θεραπεύωνται κατὰ τὸ Σάββατον. Ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς Γραμματεῖς τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὑπέφερον καὶ εἶχον ἀνάγκην θεραπείας καὶ περιθάλψεως, τὸ ὅτι καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἤθελον νὰ ἦναι ὑγιεῖς διὰ νὰ δύνανται ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνάμεων αὐτῶν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν ἀνθρωπότητα, ἦσαν πράγματα ἀδιάφορα, περιττά, ξένα πρὸς τὴν νοσηρὰν διανοητικότητά των. Δι' ἓν μόνον ἐφρόντιζον, πῶς θὰ τηρηθῶσι μερικοὶ τύποι θανατηφόροι, ὀλέθριοι, καταστρεπτικοί-ἔστω καὶ μὲ θυσίαν οὐσιαστικωτέρων καὶ ὑψηλοτέρων συμφερόντων. Δι' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη διὰ νὰ ἦναι δοῦλος τοῦ Σαββάτου, οὐχὶ κύριος αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἔπρεπε διὰ τοῦ Σαββάτου νὰ ἐξυπηρετῇ συμφέροντα κακῶς ἐννοούμενα· οὐχὶ τὸ Σάββατον νὰ ἐξυπηρετῇ τὰ καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ δὲ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν ἀρχηγοὶ καὶ ποιμένες τοῦ λαοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶδε τὴν κατάστασιν αὐτῶν καὶ ἡ ψυχή του ἐπόνεσε, τὰ σπλάγχνα του ἐταράχθησαν, ἡ καρδία του ἀνεστατώθη, διότι οἱ ἐντεταλμένοι νὰ διαπαιδαγωγήσουν τὸν λαὸν εἰς τὰ ὑψηλότερα πνευματικὰ καθήκοντα προσεκολλήθησαν εἰς τοὺς τύπους καὶ ἐγκατέλειψαν τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου των—τὸν λαὸν—εἰς τὴν διάθεσιν τῶν λύκων καὶ ἄλλων ἀγρίων θηρίων. Ἐλάμβανον τὸ μαλλίον, τὸ γάλα, τὸ χρῆμα τοῦ ποιμνίου καὶ ἔδιδον εἰς τὰ πρόβατα ἀντὶ τροφῆς καλῆς καὶ ἐκλε-

κτῆς πέτρας, χώματα καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ Χριστὸς ἐσπλαγχνίσθη διὰ τὸν λαόν, διότι ἦσαν πρόβατα χωρὶς ποιμένα.

Ι. Τὰ σπλάγχνα τοῦ Χριστοῦ.

Ποία ἡ σημασία τῶν σπλάγχνων εἴδομεν ἀνωτέρω. Ἡ μόνη ἀληθῶς σπλαγχνική, συμπαθοῦσα, ἀγαπῶσα καρδία, ἥτις ἐφάνη ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι ἡ καρδία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ συμπάθεια καὶ ἀγάπη Του εἶναι θέμα, τὸ ὁποῖον χρῄζει ὅλως ἰδιαιτέρας πραγματείας. «Διότι δὲν ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον νὰ συμπαθήσῃ εἰς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν» (Ἑβρ. δ΄, 15 α), ἀλλὰ διαρκῶς συμπαθοῦντα, συμπονοῦντα με ἡμᾶς καὶ ἀγαπῶντα ἡμᾶς. Καὶ πρὸς τοιοῦτον ἀρχηγὸν καὶ Σωτῆρα ὀφείλομεν ν' ἀτενίσωμεν μετ' ἐξαιρετικοῦ καὶ ὅλως ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος. Ἡ συμπάθεια καὶ ἀγάπη Του εἶναι ὑπέρτεραι πάσης ἄλλης ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ μεγαλειτέρα συμπάθεια καὶ στοργή, τὴν ὁποίαν γνωρίζομεν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἡ τῶν γονέων — τὸ πατρικὸν φίλτρον, καὶ ἡ μητρικὴ στοργή. Ἐν τούτοις πόσον αὕτη εἶναι κατωτέρα τῆς ἀποδιδομένης εἰς αὐτὴν ἀξίας καὶ ἐκτιμήσεως! «Ἐὰν ἡ μήτηρ σου καὶ ὁ πατήρ σου σὲ ἐγκαταλείψωσιν ἐγὼ οὐδέποτε θέλω σὲ ἐγκαταλείψει» λέγει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀλλοῦ πάλιν: «Δύναται ἡ μήτηρ νὰ λησμονήσῃ τὸ θηλάζον βρέφος αὐτῆς; . . . . Καὶ ἐὰν αὗται σᾶς λησμονήσωσιν, ἐγὼ ὅμως δὲν θέλω σὲ λησμονήσει». (Ἠσαΐας μθ΄). «Δὲν δύναται» — θὰ ἦναι βεβαίως ἡ ἀπάντησις παντὸς ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις ἡ ἱστορία, ἀρχαία τε καὶ νεωτέρα, διαψεύδει τὴν φυσικὴν αὐτὴν ἀπάντησιν. Καὶ οὕτως εὑρίσκομεν, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων πολιορκίαν τῆς Ἱερουσαλήμ, μητέρας νὰ σφάζουν καὶ νὰ τρώγουν τὰ τέκνα των. Ὅλως δὲ προσφάτως κατὰ τὰς Μικρασιατικὰς ἐξορίας, ἀπαντῶμεν μητέρας, αἱ ὁποῖαι, διὰ νὰ μὴ βλέπουν τὰ τέκνα των ἀποθνήσκοντα τῇ πείνης καὶ τῶν κακουχιῶν, ἔρριπτον αὐτὰ εἰς ποταμοὺς καὶ δάση ἢ τὰ ἐγκατέλιπον εἰς τὰς ὁδούς, δι' ὧν διήρχοντο. Ἰδοὺ ἡ ἀνθρώπινος στοργὴ — ἰσχνή, ἀσθενής, ἐκφυλισμένη.

Μία μόνη — ἡ συμπάθεια, ἡ στοργὴ τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἰσχναίνεται, δὲν ἐξασθενεῖ, δὲν ἐκφυλίζεται, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐνισχύηται καὶ νὰ ἐκδηλοῦται ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ της διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. Αἰῶνες ἁμαρτίας καὶ διαφθορᾶς καὶ ἐκφυλισμοῦ κοινωνικοῦ δὲν κατώρθωσαν νὰ πλήξουν τὰ σπλάγχνα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν πρὸς ἡμᾶς στοργήν του. Μὲ τὸ αὐτὸ συμπαθὲς βλέμμα Τὸν ἀκούομεν διὰ μέσου τῶν αἰώνων λέγοντα «σπλαγχνίζομαι διὰ τὸν λαόν, διότι εἶναι ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα».

ΙΙ. Τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα τὴν συμπάθειαν τοῦ Χριστοῦ.

Δύο πράγματα συνήθως προκαλοῦν τὴν συμπάθειαν τοῦ κόσμου α΄) ἡ ἐπιτυχία εἰς τὴν ζωὴν καὶ β΄) ἡ ἀδυναμία ἢ ἀσθένεια. Εἶναι ἀντίθετοι ὄψεις τῆς συμπαθείας — διὰ μὲν τὸ πρῶτον συμπάθεια μὲ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῆς ἐπιδοκιμασίας καὶ τῆς χαρᾶς, διὰ δὲ τὸ δεύτερον ὁ πραγματικὸς πόνος. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἡ ἀδυναμία, καχεξία ἢ ἀσθένεια ὑπῆρξε πάντοτε τὸ ἰδιαίτερον στάδιον, ὅπου ἡ συμπάθεια καὶ ὁ πόνος καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς φιλαλληλίας καὶ

ἀγάπης ἐφανερώθη ἐν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τη; — ἐν τούτοις δὲν λησμονοῦμεν τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς λαὸς περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν σωματικὴν ῥώμην τῶν τέκνων καὶ ὑπερασπιστῶν τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας του, ἔρριπτε χωρὶς καμμίαν τύψιν συνειδήσεως τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς τὸν Καιάδαν.

Ὁ Χριστὸς ἐλυπήθη, ἐσπλαγχνίσθη, συνεπάθησε τὸν λαὸν οὐχὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του — τοιοῦτό τι δὲν ὑπῆρχε — ἀλλὰ διὰ τὴν ἐγκατάλειψίν του, διὰ τὴν ἀσθένειάν του, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ λαὸς δὲν ἦτο ὑπεύθυνος, διότι οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ποιμένες του τὸν ἀφῆκαν ἀδιαπαιδαγώγητον. Ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκην ὁδηγῶν, ἀλλὰ ὁδηγῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ ὕψιστα συμφέροντα αὐτοῦ· οὐχὶ ὁδηγῶν θυσιαζόντων τὴν οὐσίαν καὶ τὸ πραγματικὸν συμφέρον των εἰς τὸν τῦπον καὶ εἰς τὴν ἀσύγγνωστον ἀδιαφορίαν των. Ὁ λαὸς εἶχεν ἀνάγκην ὁδηγῶν, ἐντεταλμένων, οὐχὶ μόνον νὰ δέχωνται παρὰ τοῦ λαοῦ φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ καὶ νὰ συμμετέχωσιν εἰς πάσας τὰς θλίψεις, τοὺς πόνους, τὰς συμφορὰς καὶ ἐν γένει εἰς τὰς ἀντιξόους περιστάσεις τοῦ λαοῦ. Ὁ λαὸς εἶχεν ἀνάγκην ὁδηγῶν ἑτοίμων νὰ θυσιάζωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸ χρῆμά των καὶ τὸν χρόνον των διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ τὰ πνευματικά, τὰ ὑψηλά, τὰ σπουδαῖα, οὐχὶ δὲ νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς ἀσθενείας καὶ τὰ μέσα τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς δὲ τοιούτων ὁδηγῶν ἐστερεῖτο τότε ὁ Ἰσραὴλ καὶ στερεῖται καὶ σήμερον ἡ ἀνθρωπότης. Πολιτικῶς, κοινωνικῶς, θρησκευτικῶς τοῦτο εἶναι ἀλήθεια ἀναντίρρητος. Δημιουργοῦνται θέσεις ἔν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐχὶ διὰ τὸ καλὸν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ, ποθοῦντος νὰ μορφωθῇ καὶ νὰ διαπαιδαγωγηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ κορεσθῶσι τὰ ἀκόρεστα πάθη τῶν ἰθυνόντων. Τοῦτο συνέβαινεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ προὐκάλεσε τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ συμπάθειαν. Τοῦτο δυστυχῶς συμβαίνει καὶ σήμερον καὶ προκαλεῖ τὰ αὐτὰ σπλαγχνικὰ τοῦ Χριστοῦ αἰσθήματα, ὅπως συνέβαινεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Παύλου, ὅστις παρεπονεῖτο ὅτι «ἕκαστος ἀπέβλεπεν εἰς τὰ ἑαυτοῦ (Φιλ. β' 4), οὐχὶ δὲ εἰς τὰ τῶν ἄλλων» προκειμένου περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ λαοῦ, τῶν ἀποβλεπόντων εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ποιμένες τῶν λαῶν ἐχρεωκόπησαν οἰκτρότατα, λησμονήσαντες ὅτι ὁ μόνος τρόπος, ὁ μόνος δρόμος τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὸ στάδιόν των ἦτο ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένος μὲ τὴν ***θυσίαν***. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ὁποῖον προὐκάλεσε καὶ προκαλεῖ τὴν συμπάθειαν Ἐκείνου, ὅστις ἐγνώριζε τὴν ἀκριβῆ κατάστασιν τοῦ λαοῦ, διέκρινε τὰ ἀληθῆ συμφέροντά του καὶ ἐξυπηρέτησεν αὐτὰ κατὰ τὸν εὐγενέστερον τρόπον — μὲ ***θυσίαν*** καὶ δὴ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς του — καὶ οὕτω ἐξησφάλισεν εἰς τὰς συνειδήσεις τοῦ λαοῦ τὴν πρώτην, τὴν μόνην, τὴν ἀποκλειστικὴν θέσιν.

III. Ὁ μόνος ποιμὴν καὶ ἀρχηγὸς παρὰ Θεοῦ εἶναι ὁ Χριστός.

Οἱ ποιμένες καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν λαῶν ἐδοκιμάσθησαν, ἐζυγίσθησαν εἰς τὴν πλάστιγγα τοῦ Θεοῦ καὶ εὑρέθησαν ἐλλειπεῖς. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς παγκοσμίου αὐτῆς ἀποτυχίας—εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν πάντες ἔπραττον τὰ κοινὰ ἐλλειπῶς, συμφεροντολογικῶς, ἰδιοτελῶς, παρουσιάζεται ὁ μόνος ἁρμόδιος — ὁ μόνος ὅστις ὡς ἐκ τῆς φύσεώς Του ἦτο ὁ ἐντεταλμένος ἀρχηγὸς καὶ ποιμήν, οὐχὶ ἑνὸς ἀλλ' ὅλων τῶν ἐπὶ

τῆς γῆς λαῶν — διότι ἦτο ἡ Σημαία πρὸς τὴν ὁποίαν ἅπαντες οἱ λαοὶ πρέπει ν' ἀτενίσωσι πρὸς σωτηρίαν των. Ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ βλέπῃ τὴν ἔκτροπον κατάστασιν καὶ νὰ μὴ κινοῦνται τὰ σπλάγχνα Του; νὰ μὴ διεγείρηται ἡ καρδία Του; Ἀδύνατον. Ἐκεῖνος ὅστις εἶχε τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἦτο Υἱὸς Θεοῦ, ὁ ἐνσαρκωθεὶς Θεός, ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ βλέπῃ τὸν λαὸν καὶ νὰ μὴ ἐλεεινολογῇ τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ «ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα;». Ἦτο δὲ ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ προπορεύωνται αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν ὁδηγοῦν εἰς βοσκὰς χλοεράς, καὶ εἰς δροσερὰς πηγὰς ὑδάτων. Ἀλλά, δόξα τῷ Θεῷ, δὲν ἦτο ἐγκαταλελειμμένος ὑπὸ τοῦ πραγματικοῦ του ποιμένος — ***τοῦ ὁποίου εἶναι τὰ πρόβατα***, τοῦ ἑτοίμου νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωήν του ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν μισθωτοί, ἦσαν μίσθαρνα ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, ὑποσκάπτοντες τὰ θεμέλια τῆς ὑποστάσεως τοῦ λαοῦ — διότι τὸ ἔργον τοῦ Σατανᾶ εἶναι αὐτὸ — τὸ νὰ καταστρέφῃ ὅ,τι ὁ Καλὸς Ποιμὴν θεραπεύει, οἰκοδομεῖ, περιποιεῖται.

Καὶ τώρα, ἀναγνῶστα, βλέπεις τὴν κατάστασίν σου καὶ γνωρίζεις τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀρχηγῶν καὶ ποιμένων σου. Θά σοι ἐδόθη ἀφορμὴ πολλάκις νὰ δοκιμάσῃς τὴν προθυμίαν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐκλιπαροῦν τὴν ὑποστήριξίν σου, προκειμένου νὰ σοὶ προσφέρουν τὴν ἐλαχίστην ὑπηρεσίαν. Ἐδοκίμασες πολλάς, μέχρι τοῦδε, ἀπογοητεύσεις, ἀπελπισίας. Θὰ ἐπιμείνῃς λοιπὸν μένων μακρὰν τοῦ Χριστοῦ ὅστις εἶπε ὅτι «οὐδεὶς θέλει ἁρπάσει αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου», καὶ ὅτι «οὐδεὶς δύναται νὰ ἁρπάσῃ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Πατρός μου». (Ἰωάν. ι', 28 καὶ 29). Ἕως πότε θὰ χάνεσαι μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι εἶναι δυνατὸν ποτὲ ἄνθρωποι συνειθίσαντες εἰς τὴν ῥαστώνην νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τὴν κατάστασίν σου; Εἷς καὶ μόνος εἶναι, ***ὁ Χριστός***, ὅστις οὐδέποτε ἐπτοήθη πρὸ τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον διὰ σὲ καὶ δι' ἐμὲ ἀντιμετώπισε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μεταξὺ τῶν διωκτῶν καὶ ἐμπαικτῶν Του, μεταξὺ τῶν ὑποκριτῶν καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν σταυρωτῶν Του. Αὐτὸς εἶναι ὁ ποιμήν σου. Αὐτὸς προσφέρει τὰς ὑπηρεσίας Του καὶ αὐτὸς ζητεῖ τὰς ὑπηρεσίας σου καὶ τὰς ὑπηρεσίας μου· ἡ δὲ ὑπηρεσία μας αὕτη εἶναι νὰ δεχθῶμεν Αὐτὸν καὶ νὰ προσκολληθῶμεν εἰς τὸ θέλημά Του, νὰ ἐνστερνισθῶμεν τὸν χαρακτῆρά του πρὸς δόξαν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ ὀνόματος. Εἴθε πᾶς τις νὰ ἐκλέξῃ τὸν Χριστὸν ὡς ποιμένα καὶ ἀρχηγόν του. Ἀμήν.

Π. Γ. Λ.

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια).

Θ'.

Οἱ ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος.

Ματθ. κ'. 1—16.

Ἡ παραβολὴ αὕτη συνδέεται στενώτατα μὲ τὰ τέσσαρα τελευταῖα ἐδάφια τοῦ προηγουμένου κεφαλαίου, καὶ πρὸς ὀρθὴν κατανόησιν αὐτῆς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ ἐδάφια ἐκεῖνα.

Ὅπως ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀδίκου Οἰκονόμου, οὕτω καὶ ἡ προκειμένη παραβολὴ παρουσιάζει οὐκ ὀλίγας δυσχερείας περὶ τὴν ἑρμηνείαν, πολλαχῶς δὲ διεφώνησαν οἱ ἑρμηνευταὶ περί τε τῶν λεπτομερειῶν καὶ περὶ τῆς κεντρικῆς ἀληθείας, ἣν προτίθεται ἡ παραβολὴ αὕτη νὰ διδάξῃ.

Οἱ ἑρμηνευταὶ διηρέθησαν εἰς διαφόρους ὁμάδας: Πρῶτον, ἐκεῖνοι, οἵτινες εἰς τὸ ἓν δηνάριον, ὅπερ ἔλαβον ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ἐργάται τῆς παραβολῆς, διεῖδον τὴν ***ἰσότητα τῶν ἀμοιβῶν*** εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Ἀμβρόσιος, ὁ Γρηγόριος ὁ Μέγας, ὁ Βερνάρδος, καὶ ἐν μέρει ὁ Λούθηρος. Δεύτερον, ἐκεῖνοι, οἵτινες ὡς τὸ κυριώτερον σημεῖον τῆς παραβολῆς θεωροῦσιν οὐχὶ τὴν ἰσότητα τῆς ἀμοιβῆς, ἀλλὰ τὰς διαφόρους ὥρας, καθ' ἃς διαδοχικῶς ἐμισθώθησαν οἱ ἐργάται. Καὶ ἐκ τῶν ἑρμηνευτῶν τούτων τινὲς μέν, ὡς ὁ Ὠριγένης καὶ ὁ Ἱλάριος, διαβλέπουσιν εἰς τὰς ὥρας ταύτας τὰς διαφόρους κλήσεις τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους—πρὸς τὸν Ἀδάμ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Μωϋσέα, καὶ τελευταῖον πρὸς τοὺς Ἀποστόλους — δι' ὧν ἐκάλεσεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς διαδοχικῶς νὰ ὑπάγωσι καὶ ἐργασθῶσιν εἰς τὸν ἀμπελῶνα Αὐτοῦ. Τινές δε, ὡς ὁ Χρυσόστομος, καὶ ὁ Ἱερώνυμος, εἰς τὰς διαφόρους ταύτας ὥρας διαβλέπουσι τὰς διαφόρους ἡλικίας, καθ' ἃς οἱ καλούμενοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, εἰσέρχονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλοι πάλιν θεωροῦσι τὴν προκειμένην παραβολήν, ὡς προμήνυμα καὶ προειδοποίησιν περὶ τῆς ἀπορρίψεως τῶν Ἰουδαίων, τῶν πρώτων κληθέντων εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, ἕνεκα τῆς ὑπεροψίας αὐτῶν καὶ τῆς δυστροπίας των ἐπὶ τῇ εἰσαγωγῇ καὶ τῶν Ἐθνικῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Βεβαίως ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία δὲν ἀποκλείεται ἐντελῶς. Ἐὰν ὅμως ταύτην τὴν ἀλήθειαν κυρίως ἤθελε νὰ διδάξῃ ὁ Κύριος ἡμῶν διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης, θὰ ἤρκει νὰ ἀπεικονίσῃ δύο μόνον ὁμάδας ἐργατῶν — τοὺς πρώτους καὶ τοὺς τελευταίους· αἱ ἐνδιάμεσοι ὁμάδες θὰ ἦσαν περιτταί.

Καθ' ἡμᾶς, ἡ παραβολὴ αὕτη καταδικάζει τὸ φθονερόν, μεμψίμοιρον καὶ δύσθυμον πνεῦμα, ὅπερ οὐχὶ μόνον οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι κάτοχοι

πνευματικῶν προνομίων ἐδείκνυον καὶ δεικνύουσι. Κυρίως ἡ παραβολὴ αὕτη δὲν ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ ***πρὸς τοὺς μαθητάς, διότι οἱ ἀπόστολοι ἦσαν οἱ πρῶτοι κληθέντες εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου***· αὐτοὶ ἔμελλον νὰ ὑποστῶσι περισσότερον ὅλων τῶν μεταγενεστέρον ἐργατῶν Αὐτοῦ τὸν κάματον καὶ τὸν καύσωνα τῆς ἐργασίας διὰ τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ. Αὐτοὶ εἶχον πρὸ ὀλίγου παραστῇ εἰς τὸ ἐπεισόδιον τοῦ πλουσίου νεανίου, ὅστις δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Χριστόν, διότι εἶχε κτήματα πολλά (κεφ. ιθ'. 22). Καὶ τότε ὁ Πέτρος ἐκ μέρους τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν· «***Ἰδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ σοὶ ἠκολουθήσαμεν· τί λοιπὸν θέλει εἶσθαι εἰς ἡμᾶς;***» Ὁ δὲ Κύριο,, ἀφοῦ ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην (ιθ' 28, 29), ἐζήτησε διὰ τῆς προκειμένης παραβολῆς νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι τὸ πνεῦμα, ὅπερ ὑπηγόρευσε τὴν ἐρώτησιν, ἦτο ἄτοπον, διότι ἔτεινεν εἰς τὸ νὰ ὑποβιβάσῃ τὴν αὐτοθυσίαν τῆς Χριστιανικῆς ὑπακοῆς εἰς τὸ ἐπίπεδον ἑνὸς δοῦναι-λαβεῖν ἐμπορικῆς φύσεως— τόσην ὑπηρεσίαν ἀντὶ τόσης ἀμοιβῆς.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Πέτρου ἐνυπῆρχε (χωρὶς ἴσως νὰ τὸ αἰσθάνεται ὁ ἐρωτῶν) δόσις τις καυχήσεως καὶ ματαιοδοξίας, μία αὐτάρεσκος ἀντιπαραβολὴ καὶ σύγκρισις ἑαυτοῦ καὶ τῶν συμμαθητῶν του πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ ἀκολουθήσαντας τὴν οὐρανίαν κλῆσιν. Καὶ ὁ Κύριος, ὅστις βλέπει εἰς τὰ μυχιαίτατα τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν, προέβη ἀμέσως εἰς τὴν κατάλληλον διδασκαλίαν, ὅπως ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τούτου τῆς αὐταρεσκείας καὶ καυχήσεως. «Οὐχὶ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ καυχηθῇ τις», εἶναι ἡ σύνοψις τῆς διδασκαλίας ταύτης.

Ἐν πρώτοις ὅμως ὁ Κύριος ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ Πέτρου: «***Ἀληθῶς σᾶς λέγω, ὅτι σεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθήσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δόξης Αὐτοῦ, θέλετε καθήσει καὶ σεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ,*** κτλ. Σπεύδει ὅμως νὰ προσθέσῃ: «***Πολλοὶ ὅμως πρῶτοι θέλουσιν εἶσθαι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι***». Καὶ εὐθὺς ἕπεται ἡ παραβολή, ἥτις ἀποτελεῖ ἐπίπληξιν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοπεποιθήσεως καὶ αὐταρεσκείας, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ τρόπον τινὰ νὰ παραστήσῃ τὸν Θεὸν ὡς χρεώστην πρὸς αὐτὸν διὰ παρασχεθείσας ὑπηρεσίας, καὶ λησμονεῖ ὅτι αὐτὸς εἶναι χρεώστης πρὸς τὴν Θείαν χάριν καὶ εὐσπλαγχνίαν.

Ἡ παραβολή, ἀπευθυνομένη πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀποτελεῖ παραίνεσιν περὶ τοῦ ***τί δύναται νὰ συμβῇ ἐὰν μὴ προσέχωσι*** καὶ προφυλάσσωνται οἱ ἐργάται τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ πιστός, ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεμψιμοιρῇ καὶ νὰ γογγύζῃ καὶ νὰ φθονῇ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ ἀνθρώπους καὶ συνεργάτας ἐν τῷ Θείῳ ἀμπελῶνι, ἐπειδὴ οὗτοι, κληθέντες κατόπιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον, λαμβάνουσι οἵαν καὶ αὐτὸς ἀμοιβήν. Νουθετοῦνται λοιπὸν διὰ τῆς παραβολῆς ταύτης οἱ μαθηταί, καὶ πάντες οἱ ἔκτοτε πιστοί, κατὰ τῆς ἁμαρτίας ταύτης—τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀγάπης καὶ ἐπιεικείας ἐκείνης, ἥτις πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸ κύριον γνώρισμα τῶν ἀληθῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, τῶν συναισθανομένων ὅτι καὶ αὐτοὶ εἶναι μεγάλοι ὀφειλέται ἀπέναντι τῆς Θείας χάριτος, μηδὲν δικαιούμενοι νὰ ἀξιώσωσι δι' ἑαυτοὺς ἢ κατὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

«Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ ἄνθρωπον οἰκοδεσπότην, ὅστις ἐξῆλθε πρωΐ, ἵνα μισθώσῃ ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ». Ὁ Θεὸς ἐκζητεῖ καὶ ἐκλέγει τοὺς Ἑαυτοῦ ἐργάτας, οὐχὶ αὐτοὶ ἑαυτούς. «Σεῖς δὲν ἐξελέξατε ἐμέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξέλεξα σᾶς» (Ἰωάν. ιε' 16). Πᾶσα κλῆσις πρὸς ἐργασίαν εἰς τὸν οὐράνιον ἀμπελῶνα, ἣν αἰσθάνεται ἡ ἀνθρωπίνη καρδία, προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἢ ἀποδέχεται ἢ ἀποκρούει αὐτήν.

Ὁ οἰκοδεσπότης συνεφώνησε μὲ τοὺς πρώτους ἐργάτας, οὓς ἐμίσθωσε, νὰ τοῖς δώσῃ ὡς ἡμερομίσθιον ἓν δηνάριον (μίαν δραχμήν). Μὲ τοὺς λοιπούς, τοὺς βραδύτερον διαδοχικῶς μισθωθέντας, δὲν ἔκαμεν οἱανδήποτε συμφωνίαν, ἀρκεσθεὶς νὰ τοὺς διαβεβαιώσῃ ὅτι ἤθελον λάβει καὶ αὐτοὶ ὅ,τι εἶναι δίκαιον. Ἐμίσθωσε λοιπὸν τοιούτους περὶ τὴν τρίτην, τὴν ἕκτην καὶ τὴν ἐννάτην ὥραν (δηλ. περὶ τὴν 9 π. μ., τὴν 12ην μεσημβρίαν καὶ τὴν 3 μ. μ.) καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. ***«Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἱσταμένους ἀργοὺς καὶ λέγει πρὸς αὐτούς: Διατί ἵστασθε ἐδῶ ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;»*** Πᾶσα ἐργασία, ἥτις δὲν εἶναι διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν βασιλείαν Αὐτοῦ, εἶναι ἀργία — ἐργασία μὴ λαμβανομένη ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. ***Λέγουσι πρὸς αὐτόν, Διότι οὐδεὶς ἐμίσθωσεν ἡμᾶς».*** Ἡ ἐρώτησις τοῦ οἰκοδεσπότου ἐνεῖχε καὶ μομφήν τινα, καὶ ἡ ἀπάντησις, ἥτις δίδεται ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων αἴρει τὴν μομφὴν ταύτην. Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἔζησαν εἰς Χριστιανικὴν χώραν καὶ Χριστιανικὸν περιβάλλον, οἵτινες δὲν ἤκουσαν τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄλλως δὲν ἠδύναντο νὰ δώσωσι τὴν ἀπάντησιν: «Οὐδεὶς ἐμίσθωσεν ἡμᾶς». Τὴν ἀπάντησιν ταύτην δύνανται νὰ δώσωσι μόνον ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ πρώτην φορὰν ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν Αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, δυστυχῶς, καὶ εἰς Χριστιανικὰς χώρας ὑπάρχουσι πολλοί, οἵτινες οὐδέποτε ἤκουσαν τὸ μακάριον Εὐαγγέλιον κηρυττόμενον, ἐξ ἀμελείας ἰδίως, ἢ τῶν γονέων των ἢ τῆς ἁρμοδίας Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας· καὶ πολλάκις οἱ τοιοῦτοι εἰς λίαν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν ἔρχονται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Ι. Χριστοῦ καὶ τῆς δι' Αὐτοῦ σωτηρίας.

Ἀλλ' ὁ ***χρόνος*** δὲν ἀποτελεῖ τὸ κύριον ζήτημα ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς Κρίσεως ὁ Κριτὴς δὲν θὰ ἐρωτήσῃ: «Πόσον εἰργάσθης ἢ πόσον ἐπετέλεσας;» ἀλλὰ «Ὁποῖος εἶσαι;» Ἡ προκειμένη παραβολὴ καταδικάζει τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν ἰδίως ἀντίληψιν περὶ τοῦ ***ποσοῦ*** τῶν καλῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τονίζει τὴν σπουδαιότητα τοῦ ***ποιοῦ*** τῶν ἔργων τούτων.

«Ἀφοῦ δὲ ἔγεινεν ἑσπέρα, ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος λέγει πρὸς τὸν οἰκονόμον αὐτοῦ, Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ δὸς εἰς αὐτοὺς τὸν μισθὸν αὐτῶν, ἀρχίζων ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων». Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ οἰκονόμος ἢ ἐπιστάτης τοῦ οἴκου καὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ (Ἑβρ. γ' 6, Ἰωάν. ε' 27, Ματθ. ια' 27). Εἰς Αὐτὸν ἀνετέθη ὁλόκληρος ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας καὶ συνεπῶς καὶ ἡ κατανομὴ τῶν ἀμοιβῶν.

Δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ εἰκάσωμεν ὅτι πάντες οἱ ἐργάται τῆς παραβολῆς — οἱ τελευταῖοι, οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἐνδιάμεσοι — ἔλαβον τὸν αὐτὸν μισθόν, ἀνὰ ἓν δηνάριον. Τὸ νὰ ὑποθέσωμεν, ὡς τόσοι ἑρμηνευταὶ ἀπεφάνθησαν (ἐν οἷς καὶ ὁ

Χρυσόστομος, ὁ Μαλδονᾶτος, ὁ Χάμμονδ, ὁ Οὐάτερλανδ καὶ ὁ Ὀλσχάουζεν), ὅτι οἱ πρῶτοι μισθωθέντες εἶχον ἐργασθῆ ἀμελῶς, ἐνῷ οἱ τελευταῖοι εἰργάσθησαν πάσῃ δυνάμει καὶ ἀπέδωκαν ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐργασίαν ἴσην πρὸς τὴν τῶν πρώτων, εἶναι εἰκασία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἴχνος βάσεως εἰς τὴν παροβολήν.

Ὅταν λοιπὸν οἱ πρῶτοι μισθωθέντες ἔλαβον τὸν αὐτὸν μισθὸν μὲ τοὺς ἄλλους καὶ οὐδὲν ἐπὶ πλέον, ***«ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν εἰργάσθησαν καὶ ἔκαμες αὐτοὺς ἴσους μὲ ἡμᾶς, οἵτινες ἐβαστάσαμεν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα»***. Δηλαδή, οὗτοι, οἱ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν προσελθόντες εἰς τὴν ἐργασίαν, ὄχι μόνον εἰργάσθησαν μίαν μόνον ὥραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν κατὰ τὸ δειλινόν, ὁπότε ἡ θερμοκρασία εἶναι δροσερωτέρα, ἐνῷ ἡμεῖς ὑπεφέραμεν καὶ εἰργάσθημεν καθ' ὅλον τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας. Καὶ ἐδῶ σκοντάπτομεν ἐπὶ τῆς ἀπορίας: «Αὐτοὶ οἱ γογγύζοντες ἢ εἶναι ἐκ τῶν πιστῶν τοῦ Θεοῦ ἢ δὲν εἶναι. Καὶ ἐὰν μὲν θεωρηθῶσιν ὡς πιστὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γογγύζωσιν ἐναντίον Αὐτοῦ καὶ νὰ φθονῶσι τοὺς συνεργάτας αὐτῶν ἀνθρώπους; Ἐὰν δὲ δὲν ἦναι ἐκ τῶν πιστῶν, πῶς πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἔλαβον ἕκαστος τὸ ἓν δηνάριον (ἤτοι τὴν σωτηρίαν καὶ αἰώνιον ζωήν), διότι: Εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ἑρμηνεία, ἥτις τὰς λέξεις «***Λάβε τὸ σὸν***» ἑρμηνεύει ὡς σημαινούσας: «Λάβε τὴν κατάκρισιν, ἥτις σοὶ πρέπει διὰ τὴν ὑπερηφανείαν καὶ τὸν φθόνον σου».

Ὁ Θεοφύλακτος καὶ ἄλλοι ἑρμηνευταὶ προσπαθοῦσι νὰ μειώσωσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἐνοχὴν τῶν γογγυστῶν τούτων, λέγοντες ὅτι οὗτοι ἐξέφρασαν ἁπλῶς μίαν ἀπορίαν, ἀνθρωπίνως εὐεξήγητον. Ἀλλ' ἡ παραβολὴ εἰκονίζει τοὺς γογγυσμοὺς τούτους καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐπιτίμησιν διὰ τόσον ζωηρῶν φράσεων, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἑρμηνείαν ταύτην. Μᾶλλον πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἐπιτίμησιν ὡς προτροπὴν κατὰ τοῦ ἐνδεχομένου ὅτι καὶ οἱ πιστοὶ ἤθελον ὑποπέσει εἰς τὸ ἁμάρτημα τοῦ φθόνου καὶ τοῦ γογγυσμοῦ, ἀντὶ νὰ χαρῶσιν ὅτι καὶ ἄλλοι ἄνθρωποι, μέχρις ἐσχάτων πονηροὶ καὶ ἀμετανόητοι, ἐδέχθησαν ἔστω καὶ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν τὸν Χριστόν, ἔλαβον τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν αὐτῶν καὶ ἐγένοντο μέτοχοι καὶ αὐτοὶ τῶν αὐτῶν πνευματικῶν προνομίων, ὧν καὶ οἱ πρὸ πολλοῦ γνωρίσαντες καὶ ἀκολουθήσαντες τὸν Χριστόν.

Ὁ οἰκοδεσπότης ἀπαντᾷ πρὸς ἕνα ἐκ τῶν γογγυζόντων λέγων: «***Φίλε*** (1) ***δὲν σὲ ἀδικῶ. Δὲν συνεφώνησας μετ' ἐμοῦ δι' ἓν δηνάριον; Λάβε τὸ σὸν καὶ ὕπαγε. Ἢ ὁ ὀφθαλμός σου εἶναι πονηρὸς*** (2), ***διότι ἐγὼ εἶμαι ἀγαθός***; » Οἱ γογγυσταὶ ἔθεσαν τὸ ζήτημα ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ δικαίου. Διὰ τοῦτο ὁ οἰκοδε-

(1) Εἰς τὸ πρωτότυπον: «Ἑταῖρε». Πρβλ. Ματθ. κα΄. «Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; » Σημειωτέον ὅτι καὶ τὸν προδώσαντα αὐτὸν μαθητήν, προσφωνεῖ διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως: Ἑταῖρε! ».

(2) Ὁ φθόνος ἐν τῇ Γραφῇ πάντοτε ἀναφέρεται ὡς ἐμφανιζόμενος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν (Δευτερ. ιε΄. 9, Α΄. Σαμ, ιζ΄. 9, Παρουμ. κγ΄. 6, κη΄. 22, Μάρκ. ζ΄. 22). Τοῦτο συνδέεται μὲ τὴν λαϊκὴν δεισιδαιμονίαν περὶ ***βασκανείας***, ἥτις δεισιδαιμονία ὑπῆρξε καὶ εἶναι εἰσέτι εὐρύτατα διαδεδομένη ἀνὰ τὴν ὑφήλιον.

σπότης ἀπαντᾷ, ὑπενθυμίζων εἰς αὐτοὺς τὴν γενομένην μετ᾽αὐτῶν συμφωνίαν διὰ τὸ ἡμερομίσθιον.

Τὸ ὅτι οἱ γογγυσταὶ οὗτοι ἔλαβον τὴν συμπεφωνημένην ἀμοιβήν των, ἐνῷ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἑρμηνείαν τῆς παραβολῆς ἔπρεπε νὰ μὴ τὴν λάβουν, πρὸς τιμωρίαν τῆς σκληροκαρδίας καὶ τοῦ φθονεροῦ πνεύματός των, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τοῦτο, ὅτι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ στερηθῶσι τῆς ἀμοιβῆς τοῦ κόπου των ἕνεκα τῶν ἀντιρρήσεων τὰς ὁποίας διετύπωσαν. Ἐν τούτοις, αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀμέσως ἐπακολουθοῦσιν, ὑποδηλοῦσιν ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἔλαβον οἱ γογγυσταὶ οὗτοι τὴν συμπεφωνημένην ἀμοιβήν των, τοῦτο κατ᾽ οὐδὲν τοὺς ὠφέλησε. «***Οὕτω θέλουσιν εἶσθαι οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.***

Αἱ λέξεις αὗται παρέσχον πολλὰς δυσκολίας εἰς τοὺς ἑρμηνευτάς, διότι φαίνονται ὡς ἀντιφάσκουσαι πρὸς τὴν κεντρικὴν διδασκαλίαν τῆς παραβολῆς. Διότι ἐνῷ κατὰ τὴν παραβολὴν πάντες ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν θὰ τύχωσιν ἴσης ἀμοιβῆς, αἱ λέξεις αὗται φαίνονται ὡς ἐμφαίνουσαι διαβαθμίσεις τῶν υἱῶν τῆς βασιλείας. Προβλ. Λουκ. ιγ΄. 30. Ἐν τούτοις, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, αἱ λέξεις αὗται σκοπὸν εἶχον τὴν καταπολέμησεν ἀκριβῶς τοῦ αὐτοῦ πνεύματος τῆς πνευματικῆς ἀντιζηλίας καὶ ὑπεροψίας, ἣν καὶ ὁλόκληρος ἡ παραβολή· εἶναι ἐπιγραμματικὴ σύνοψις τῆς ὅλης διδασκαλίας τῆς παραβολῆς, ἤτοι, τοῦ ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ληφθῶσιν ὑπ᾽ ὄψιν αἱ ἀνθρώπιναι ἰδέαι καὶ ἀντιλήψεις περὶ πρωτείων καὶ ἀνωτέρου ἢ κατωτέρου βαθμοῦ ἁγιωσύνης, ἀλλὰ πολλοί, οὓς οἱ ἄνθρωποι ἐνόμιζον μικρούς, καὶ ἀσήμους θὰ ἀποδειχθῶσι μεγάλοι καὶ τρανοὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τἀνάπαλιν, ἄλλοι νομιζόμενοι μεγάλοι ἐν τῇ ἐπιγείῳ Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ θὰ φανερωθῶσιν ὡς ἐλάχιστοι ἐνώπιον Αὐτοῦ.

Τελευταία δυσχέρεια ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ὑπάρχει ἡ εἰς τὴν ἀκροτελεύτιον αὐτῆς φράσιν: ***Διότι πολλοὶ μὲν οἱ κεκλημένοι, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί.*** «Καὶ ἐπὶ τῶν λέξεων τούτων ἐπίσης διεφώνησαν οἱ ἑρμηνευταί. Τινὲς δίδουσι τὴν ἑξῆς ἐξήγησιν: Πολλοὶ καλοῦνται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ εἰς ὀλίγους μόνον παρέχεται ἡ ἰδιαιτέρα χάρις τοῦ νὰ λάβωσιν ἴσην ἀμοιβήν. ἐνῷ ἡ ἐργασία ἢ ἀξία των εἶναι μικροτέρα. Ἄλλοι πάλιν ἐνόμισαν ὅτι τὸ «κεκλημένοι» ἀναφέρεται εἰς πρόσωπα μὴ ἐμφανιζόμενα ἐν τῇ προκειμένῃ παραβολῇ, τὰ ὁποῖα ἐκλήθησαν νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ οἰκοδεσπότου, ἀλλ᾽ ἠρνήθησαν. Ἔναντι τῶν πολλῶν τοιούτων, ἐκεῖνοι οἵτινες ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν, ἦσαν τόσον ὀλίγοι, ὥστε ὁ Κύριος δὲν ἤθελε κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ στερηθῇ τῆς ἑαυτοῦ ἀμοιβῆς.

Καθ᾽ ἡμᾶς ἡ φυσικωτέρα ἑρμηνεία εἶναι ἡ ἑξῆς: Πολλοὶ καλοῦνται νὰ ἐργασθῶσιν εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ᾽ ὀλίγοι μόνον ἐξ αὐτῶν διατηροῦσι μέχρι τέλους τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ταπεινοφροσύνης, τῆς ἀπολύτου ὑποταγῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τῆς τελείας ἀπαρνήσεως οἱασδήποτε δικαιωματῆς ἀξιώσεως ἢ αὐτοδικαιώσεως, ὥστε νὰ γίνωσιν ἐν τέλει μέτοχοι τῆς ἀμοιβῆς, ἣν δίδει ὁ Κύριος τοῦ ἀμπελῶνος.

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΚΑΙ ΣΥΡΙΑ

ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Οἱ σεισμοί, οἵτινες ἐσχάτως ἐπεσκέφθησαν τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἄλλα μέρη τῆς Παλαιστίνης ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν εἰδήμονα περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Μ. Ἀσίας, κ. Γ. Ἀρβανιτάκην, πρὸς ἐνδιαφέρουσαν ἀνασκόπησιν τῶν ἀπὸ προϊστορικῆς ἐποχῆς ἐμφανισθέντων ἐν τῇ Ἐγγὺς Ἀνατολῇ σεισμῶν. Ἐκ ταύτης ἀποσπῶμεν ὀλίγα τινά.

Ἡ Παλαιστίνη ἂν καὶ θεωρητικῶς ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐξησφαλισμένη κατὰ τῶν σεισμῶν, ὡς ἔχουσα δικλεῖδα ἀσφαλείας τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν, σεισμικῆς προελεύσεως λεκάνην, κειμένην εἰς βάθος 400 ποδῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, ἐν τούτοις ὑπέστη πολλοὺς καταστρεπτικοὺς σεισμοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων:

Ὁ πρῶτος, περὶ τοῦ ὁποίου δίδει νύξιν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη (Γένεσις, ιθ´ 24) εἶναι ὁ σεισμός, ὅστις, συντελούσης καὶ τῆς ἀναφλέξεως τῶν πετρελαιοφόρων πηγῶν, αἵτινες οὕτω διηνοίχθησαν, κατέστρεψε τὰ Σόδομα καὶ τὴν Γομόρραν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς πεδιάδος (τὴν Πεντάπολιν).

Μετὰ τοῦτον μνημονεύεται ὁ σεισμὸς διὰ τοῦ ὁποίου κατεπόθη ἡ πατριὰ τοῦ Κορέ. (Ἀριθ. ιθ´ 24).

Ἀκολούθως, ὁ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀχὰβ ἐπισυμβὰς κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Παλαιστίνην, περὶ τὸ ἔτος 900 π. χ. (Γ´ Βασιλειῶν ιθ´ 11) καὶ ὁ ἐπὶ Ὀζίᾳ ἢ Ἀζαρίᾳ σημειωθεὶς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ τῇ Ὑπεριορδανίᾳ περὶ τὸ 783 π. Χ. (Ζαχαρ. ιδ´ 5. Ἀμὼς α´). Περὶ ταύτης ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος διηγεῖται ὅτι ἀπεσπάσθη τότε ὁ μέγας βράχος ὁ πρὸς δυσμὰς τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκύλισεν εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταδίων.

Τῷ 184 π.Χ. ἡ Ἀντιόχεια καὶ ἡ μεταξὺ Τύρου καὶ Πτολεμαΐδος παραλία ὑπέστησαν ἰσχυρὸν σεισμόν, ὃν ἀναφέρει ὁ Στράβων, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος (παρ᾽ Ἀθηναίῳ). Κατὰ τὸ ἔτος 64 π. Χ. τὰ Ἱεροσόλυμα συνεκλονίσθησαν ὑπὸ σεισμοῦ, ἀναγραφομένου εἰς τὰ Ταλμουδικὰ χρονικά, ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ Δίονος Κασσίου καὶ Φλαβίου Ἰωσήπου, μετὰ περισσοτέρας σαφηνείας ὁ Ἀθήναιος.

Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει καὶ ὁλόκληρον σειρὰν σεισμῶν συμβάντων κατὰ τὸ ἔτος 31 π. Χ., ἤτοι κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδου. Ἠρημώθη τότε ἡ Ἰουδαία· τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ περίχωρα αὐτῆς, ἰδίως ὑπέστησαν μεγάλας ζημίας καὶ 10,000 ἀνθρώπων ἐφονεύθησαν (Ἰώσ. Ἀρχαιολ. ιϛ´ Ε´).

Κατὰ τὸ 24 π. Χ. ὁ Στράβων ἀναφέρει σεισμὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (Ι. σ. 58).

Τῷ 19 π. Χ. ἠρημώθησαν δεκατρεῖς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, μεταξὺ αὐτῶν αἱ Σάρδεις, ἡ Ἔφεσος, ἡ Μαγνησία, οἱ Κολοσσοί· ἡ δὲ Παλαιστίνη ἐπὶ πολὺ ὑπέφερε τὰς συνεπείας τῶν σεισμῶν τούτων.

Ἐν Ματθαίῳ κη´ 51 καὶ Λουκᾶ κγ´ 47, ἔχομεν μνείαν τοῦ σεισμοῦ, ὅστις συνέβη κατὰ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Σωτῆρος, συνοδευομένη καὶ μὲ ἔκλειψιν τοῦ

ἡλίου. Ὁ δὲ Φλέγων ἀναφέρει σεισμὸν συμβάντα ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τὸ 32 μ. Χ. ὅστις ἦτο αἰσθητὸς καὶ ἐν Βιθυνίᾳ.

Εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (Πράξ. η' 24) ἀναφέρεται ὁ σεισμὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἀπηλευθερώθη ὁ Παῦλος, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τῆς Καισαρείας, ἐν ἔτει 48 μ. Χ. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει σεισμὸν ὅστις τῷ 65 μ. Χ. ἐπέφερε μεγάλας καταστροφὰς καθ' ὅλην τὴν Χαναάν, καὶ ἕτερον τῷ 76 μ. Χ. συγκλονίσαντα τὴν Κύπρον καὶ τὴν βόρειον Παλαιστίνην.

Τὴν Ἀντιόχειαν κατέστρεψε σφοδρὸς σεισμὸς κατὰ τὸ 37 μ. Χ. ἐπὶ Αὐτοκράτορος Κλαυδίου· ἡ αὐτὴ πόλις ἀπώλεσε 200,000 ἐκ σεισμῶν κατὰ τὸ 115 μ. Χ. ἔτος ἐπὶ Τραϊανοῦ, ὅστις τυχαίως εὑρισκόμενος ἐν τῇ πόλει, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον διὰ νὰ σωθῇ. Τὸν σεισμὸν τοῦτον διεδέχθη ἄλλος, ἐπὶ Ἀδριανοῦ, τῷ 128 μ. Χ. Ἐν ἔτει 341 μ. Χ. κατέρρευσαν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀρχίσει ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ τὰ ὁποῖα ἐπεράτωσε ὁ υἱός του. Μετὰ ἓν ἔτος, 342 μ. Χ. νέος σεισμὸς ἐφόνευσε 40,000 ἀνθρώπων ἐν μόνῃ τῇ πόλει τῆς Ἀντιοχείας.

Ὁ Μαρκελλινὸς καὶ διάφοροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρουν σεισμόν, ὅστις συνέβη εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Οὗτος εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν καταστραφέντα Ναὸν τοῦ Σολομῶντος καὶ τοῦ Ἡρώδου. Ἐνῷ δὲ ἀνέσκαπτον οἱ ἐργάται τὸ ἔδαφος τῶν ὑπογείων κρυπτῶν τοῦ ἠρειπωμένου Ναοῦ, φλόγες πυρὸς ἀνεπήδησαν μετὰ ἐκπυρσοκροτήσεως, ἥτις ἐδόνησε τὸ ἔδαφος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο σεισμός, ἀλλὰ φυσικὸν φαινόμενον, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἔκρηξιν πτητικῶν ἀερίων, σχηματισθέντων εἰς τὰ βάθη τῶν ὑπογείων ἐκ τοῦ αἵματος ἑκατομμυρίων θυμάτων, τὸ αἷμα τοῦτο ἀποσυντεθὲν εἶχε σχηματίσει τὰ εὔφλεκτα ἐκεῖνα ἀέρια, ἅτινα ἀνεφλέγησαν μόλις ἐξετέθησαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὀξυγόνου τῆς ἀτμοσφαίρας.

Ὡσαύτως ἀναφέρεται, ὅτι Ἡρώδης ὁ Μέγας, συλήσας τὸν τάφον τοῦ Δαυὶδ χάριν τῶν ἐκεῖ θησαυρῶν, ἔχων καὶ πάλιν ἀνάγκην χρημάτων, διέταξε νὰ ἀνοιχθῶσιν οἱ σαρκοφάγοι, οἱ περιέχοντες τὰ σώματα τοῦ Δαυὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος. Μόλις ὅμως ἔγεινε ρῆγμα εἰς τούτους, γλῶσσα πυρὸς ἀνεπήδησεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἐφόνευσε δύο ἐκ τῶν φυλάκων.

Τὸ τελευταῖον ἥμισυ τῆς τετάρτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐσημείωσε σειρὰ ὅλη σεισμῶν. Ἰδίως ὁ ἐπισυμβὰς τὴν 21ην Ἰουλίου τοῦ ἔτους 365, ὑπῆρξε καταστρεπτικὸς διὰ τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Κρήτην. Τὰς συνεχεῖς ταύτας καταστροφὰς ἀποδίδει ὁ Σωζόμενος εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ κατὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ὁποίου συνέβησαν. «Ἡ γῆ», λέγει, «ἔτρεμεν ὁλόκληρος. «Δὲν ἤξευρον ποῦ νὰ καταφύγωσιν οἱ ἄνθρωποι, διότι αἱ μὲν οἰκίαι κατέρρεον, ἔξω δὲ τὸ ἔδαφος ἐσχίζετο». Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸν σεισμὸν συνώδευε καὶ κῦμα πελώριον· ἡ θάλασσα ἀπεσύρθη πρῶτον εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ εἶτα ἐπανῆλθε μὲ τόσην ὁρμήν, ὥστε παρέσυρε πλοῖα καὶ τὰ ἀφῆκε προσηραγμένα εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Τὴν ἐπέτειον τῆς ἡμέρας ἐκείνης, 12ην Αὐγούστου, οἱ Ἀλεξανδρινοὶ ἑώρταζον διὰ λιτανείας καὶ φωταψιῶν.

Ἀπὸ τοῦ 394 μέχρι τοῦ 396, σεισμοὶ ἐπισκέπτονται πάλιν τὴν Παλαιστίνην καὶ τὴν Συρίαν. Κατὰ δὲ τὸ 447 ὁλόκληρος ἡ ἀπὸ Παλαιστίνης μέχρις Ἀλεξανδρείας χώρα δονεῖται ὑπὸ σεισμῶν. Τῷ 457 καὶ 458 ἡ Ἀντιόχεια ὑπέστη νέας καταστροφὰς μὲ χιλιάδας θυμάτων, τὸ δὲ σπουδαιότατον, κατεπόθη ὁλόκληρον τμῆμα τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον περιερρέετο ὑπὸ τεχνητοῦ βραχίονος τοῦ Ὀρόντου, ἐν εἴδει διώρυγος. Καὶ πάλιν, κατὰ τὸ 525, σεισμὸς ἰσχυρὸς κατέρριψε τὰ τείχη τῆς Ἀντιοχείας, θάψας 25,000 ἐκ τῶν κατοίκων ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῶν. Ἀλλ᾽ αὕτη δὲν ὑπῆρξεν ἡ τελευταία συμφορὰ τῆς Ἀντιοχείας· ἀπὸ τοῦ ἔτους 528 μέχρι τοῦ 565, σεισμοὶ καὶ δονήσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἰσχυραὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ ἀνανεώνωνται κατ᾽ ἔτος, ἐνσπείροντες τὸν πανικὸν εἰς πληθυσμὸν τοσάκις καὶ τόσον ἤδη δοκιμασθέντα. Οἱ σεισμοὶ μάλιστα τοῦ ἔτους 554 διακρίνονται ὡς ἐκτάκτως ἰσχυροὶ καὶ μεγάλης ἐκτάσεως, ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου Πελάγους μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, ἔτρεμεν ὁλόκληρος, τὰ δὲ θύματα ἀνήρχοντο εἰς χιλιάδας. Περιγραφὴν ζωηρὰν τοῦ ἐν τῇ Νήσῳ Κῷ σεισμοῦ ἀφῆκεν αὐτόπτης μάρτυς, ὁ Ἀγαθίας. Ἔτι ἰσχυρότερος ὅμως ὑπῆρξεν ὁ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ σεισμὸς τοῦ 583, ἐὰν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν θυμάτων καὶ τῶν καταστραφέντων κτιρίων.

Κατὰ τὸν Ζ′ αἰῶνα, δὲν ἀναγράφονται σεισμοί. Τῷ 742 ἡ γῆ ἐδονεῖτο συνεχῶς ἐπὶ 40 ἡμέρας καθ᾽ ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Συρίας, ἀπὸ τῆς Ταυρίδος μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Νικηφόρος ἀναφέρει ἰσχυρὸν σεισμὸν κατὰ τὸ 745, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωνύμου. Μεταξὺ τοῦ 758 καὶ 775 τὸ Τέμενος Ἔλ-Ἀκσᾶ, τὸ ἐπὶ τῶν θεμελίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐγερθεὶς Ναὸς τῆς Θεομήτορος πολλὰς ὑπέστησαν ζημίας. Τοῦ τελευταίου τούτου ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος διὰ τῶν ὁποίων ἐκοσμεῖτο, ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς στήριξιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τῶν ζημιῶν, ἀλλὰ μάτην, καθότι νέοι σεισμοὶ μεταξὺ τοῦ 775 καὶ 795 τελείως κατέστρεψαν τὸ κειμήλιον τοῦτο τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ καλλιτεχνίας.

Κατὰ τὴν Η′ ἑκατονταετηρίδα ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς Ἀβουλφάρεδζὶν ἀναφέρει διαφόρους σεισμοὺς πλήξαντας τὴν νοτιοανατολικὴν Ἀσίαν, μεταξὺ τῶν ὁποίων διακρίνονται οἱ τοῦ ἔτους 846 καὶ 894. Τῷ 1033 ἡ Συρία, ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Αἴγυπτος δονοῦνται ἐπὶ 40 ἡμέρας. Ὡσαύτως καὶ τῷ 1034, ἰσχυροὶ σεισμοὶ ἔπληξαν τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην. Πελώριοι βράχοι ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀπὸ τοῦ Λιβάνου. Τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων κατέρρευσαν, καθὼς καὶ ὁ φάρος τῆς Ἀσκαλῶνος· τὸ ἥμισυ τῆς Πτολεμαΐδος καὶ ὁλόκληρος συνοικισμὸς τῆς Γάζης.

Τῷ 1060 τὸ τέμενος Ἔλ-Ἀσκᾶ προσβάλλεται ὑπὸ σεισμοῦ. Κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1098 οἱ Σταυροφόροι πολιορκηταὶ τῆς Ἀντιοχείας, ἐξηντλημένοι ἐκ τῶν στερήσεων καὶ ἄλλων κακουχιῶν, λαμβάνουν νέον θάρρος ἐκ τῆς ἐμφανίσεως σεισμοῦ. Κατὰ τὸ 1113 ἡ Παλαιστίνη, ἡ Συρία καὶ ἡ Ἰδουμαία μεταβάλλονται εἰς ἔρημον ὑπὸ σεισμῶν, βοηθούσης καὶ τῆς ἀκρίδος. Ἡ ἐπὶ 5 μῆνας διάρκεια τῆς μάστιγος ταύτης ἐπεδείνωσε τὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν, ἣν ἐπεξειργάσθησαν ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν αἱ κακουχίαι τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως, ἀφ᾽ ἑτέρου αἱ συνεχεῖς

αὗται θεομηνίαι. Τῷ 1114 καὶ τῷ 1139 νέοι σεισμοὶ πλήττουν τὴν Συρίαν· ἡ Βηρυττὸς μάλιστα σχεδὸν ἐξεμηδενίσθη ὑπ' αὐτῶν.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ σειρὰ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν· τὸ ἔτος 1151, τὸ 1157 σημειοῦν μεγάλας καταστροφὰς ἐν Συρίᾳ. Τῷ 1160 ἡ μονὴ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, ἡ ἐπὶ τῆς ἀγούσης ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Βηθλεὲμ καταρρέει, ἀλλ' ἀνηγέρθη καὶ πάλιν ὑπὸ Ἐμμανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

Ἐκ νέου ἐπαναλαμβάνεται ἡ τραγικὴ ἱστορία τῶν σεισμοπλήκτων χωρῶν, ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Εὐφράτου, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1166 μέχρι τοῦ 1168 μεταμορφοῦται εἰς ἀπέραντον νεκροταφεῖον. Ὁ καταστρεπτικότατος ὅμως ὅλων τῶν σεισμῶν ὑπῆρξεν ὁ τοῦ 1170, ὅστις ἠρήμωσε πλείστας πόλεις τῆς Συρίας.

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ[1]

Β'.—ΟΙ ΟΥΓΚΕΝΩΤΟΙ

«Τὸ κράτος τοῦ νόμου παύει ἐκεῖ ὅπου ἄρχεται τὸ κράτος τῆς συνειδήσεως. Κατὰ τῆς ἐλευθερίας ταύτης ὅ,τε νόμος καὶ ὁ ἡγεμὼν εἶναι ἀνίσχυροι.»

(ὁ Μ. Ναπολέων, κατὰ τὴν δεξίωσιν τῶν Εὐαγγελικῶν ποιμένων ἐν Παρισίοις).

Εἰς ἑκάστην χώραν τῆς Εὐρώπης ἡ Μεταρρύθμισις ἐνεφανίσθη μὲ ἰδίους χαρακτῆρας. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸν κίνημα. Οἱ Γάλλοι, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, ἤρχιζον ἀπὸ τοῦ 15ου ἤδη αἰῶνος νὰ ἀνανήττουν ἐκ τοῦ ληθάργου τοῦ Μεσαίωνος καὶ νὰ ἐξερευνοῦν τὴν αἰτίαν τῆς παχυλῆς ἐκείνης ἀγνοίας καὶ κακοδαιμονίας, ἥτις ἐπίεζε τὴν κοινωνικὴν ζωὴν ὅσον καὶ τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων. Τὸν λαὸν ἔβλεπον καταδυναστευόμενον ὑπὸ τῆς προνομιούχου τάξεως τῆς ὑψηλῆς καὶ τῆς μικρᾶς ἀριστοκρατίας, ἀπηνῶς δὲ τιμωρούμενον ὁσάκις ἀντέτασσεν ἀντίστασιν εἰς τὴν ἀδικίαν. Τὸν κλῆρον ἔβλεπον ἐκπληροῦντα τυφλῶς πρόγραμμα ἐπιβεβλημένου ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱεραρχίας, σκοπὸν ἔχον νὰ καταπνίξῃ πᾶσαν ἔφεσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως πρὸς ἐλευθέραν ἔρευναν καὶ δρᾶσιν, τοὺς δὲ λειτουργοὺς τοῦ Ὑψίστου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους τῆς ὕλης, τὴν εὔνοιαν τῶν μεγάλων ἐκλιπαροῦντας καὶ τὸν ἔκλυτον βίον τῶν δεσποτῶν των μιμουμένους.

Τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς χώρας ἔβλεπον νευρόσπαστον ξένης ἐξουσίας, τῆς Ἁγίας Ἕδρας, ἥτις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας ἐξήσκει τὴν τελειοτέραν πολιτικὴν ἀπολυταρχίαν. Τὴν δὲ χώραν ὁλόκληρον, ἀλλ' ἰδίως τὰς λαϊκὰς τάξεις, δεινῶς φορολογουμένας, ὅπως οἱ περὶ τὸν βασιλέα ἐπιδοθῶσιν ἀνετώτερον εἰς βίον χλιδῆς καὶ σπατάλης.

Λαὸς εὐφυὴς ὅσον ὁ Γαλλικὸς δὲν ἠδύνατο ἐκ τῆς τοιαύτης ἐρεύνης νὰ ἐξα-

γάγη εἰ μὴ ἓν καὶ μόνον πόρισμα, ὅτι πρωταίτιος καὶ ἐνεργὸς συντελεστὴς τῆς ὅλης ὀλεθρίας ταύτης καταστάσεως ἦτο ἡ τὰ πάντα δεσπόζουσα καὶ διέπουσα Ἐκκλησία, ἥτις σκοπίμως πρὸς ἴδιον συμφέρον ἔτρεφε τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν μὲ δεισιδαιμονίας καὶ ψεύδη, ἵνα αὐτοὺς ἔχῃ ὑποχειρίους. Ἀποτέλεσμα δὲ φυσικὸν προέκυψεν ἡ πρὸς τὴν θρησκείαν δυσπιστία καὶ περιφρόνησις· ἡ Γαλλία ἤρχισε νὰ ῥέπῃ πρὸς τὴν ἀθεΐαν.

Ἀλλ᾽ ἤδη ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ 15ου αἰῶνος εἶχεν ἀναφανῆ ἡ πολυτιμοτάτη ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐφευρέσεων, ἡ τυπογραφικὴ τέχνη. Δι᾽ αὐτῆς ἀνέτειλε φῶς ἐπὶ τῆς ἐσκοτισμένης ἀνθρωπίνης διανοίας, ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων εἰσεχώρησε, κομίζον παρηγορίαν καὶ ἐλπίδα, διότι τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τῶν πρώτων τυπογράφων, ὑπῆρξεν ἡ Ἁγία Γραφή, τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ ὁδηγὸς τοῦ βίου καὶ ὁ κανὼν τῆς πίστεως αὐτῆς. Αἱ πρῶται αὐτοῦ ἐκδόσεις ἦσαν εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἥτις ἦτο ἡ φιλολογικὴ γλῶσσα τῶν λογίων, ἀλλὰ μεταφρασταὶ ἔνθερμοι ἔσπευσαν νὰ μεταγλωττίσωσιν αὐτὴν εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν διαφόρων λαῶν, οὕτως ὥστε ἐκυκλοφόρησαν μετ᾽ οὐ πολὺ κατὰ σειρὰν ἡ κατὰ τὸ 1471 ἐκδοθεῖσα Ἰταλικὴ μετάφρασις, ἡ Βοημικὴ (1475), ἡ Ὀλλανδικὴ (1477), ἡ Γαλλικὴ (1477) καὶ Ἰσπανική τις μετάφρασις ἐν τῇ διαλέκτῳ τῆς Βαλεντίας κατὰ τὸ 1478· τοιουτοτρόπως τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος εὗρε τὴν Ἱερὰν Βίβλον εἰς χεῖρας τῶν διανοουμένων καθ᾽ ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἀλλὰ καὶ αἱ λαϊκαὶ τάξεις τότε ἤρχισαν νὰ ζητοῦν ἐπιμόνως τὴν Γραφήν, πρὸς ἱκανοποίησιν δὲ τῆς τοιαύτης ζητήσεως ἐδέησε νὰ ἐργάζωνται νυχθημερὸν οἱ τυπογράφοι τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας, παρ᾽ ὅλον δὲ τὸ σταθερὸν ῥεῦμα τῶν ἐκδόσεων δὲν ἐπήρκει ἡ παραγωγή, ὥστε οἱ ἄνθρωποι εἰς πολλὰ μέρη συνηθροίζοντο πρὸς ἀκρόασιν τοῦ Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένου ὑφ᾽ ἑνός, ὅταν οὗτος μόνος ἐτύγχανε κάτοχος τοῦ κειμηλίου τούτου. Ἦτο δὲ εὐνόητος ἡ δίψα τοῦ λαοῦ διὰ τὸν λόγον Θεοῦ, ἐν γλώσσῃ τὴν ὁποίαν ἠννόει, δι᾽ οὗ διεφωτίζετο ἐπὶ ζητημάτων ὑψίστης σημασίας, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης τελείως ἠγνόει, διότι ὁ κλῆρος ἢ ἀπέκρυπτεν αὐτὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἢ τὰ μετέδιδεν ὅλως ἠλλοιωμένα καὶ νενοθευμένα. Εὐνόητον ἐπίσης ἦτο, ὅτι ἀποκαλυπτομένης πλέον τῆς αἰσχρᾶς ἐκμεταλλεύσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταντο οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον διὰ τῆς πωλήσεως τῶν συγχωροχαρτίων, τοῦ ἐμπορίου τῶν ἁγίων λειψάνων, τῆς ἐξαγορᾶς τῶν μυρίων κανόνων, ἀπαγορεύσεων καὶ ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τοῦ κλήρου, ἠσπάζοντο ἤδη μὲ ἀγαλλίασιν τὴν ἁγνὴν καὶ πνευματικὴν θρησκείαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὕρισκον ἱκανοποίησιν οἱ ὕψιστοι πόθοι τῆς ψυχῆς, οἱ ἀπὸ αἰώνων πολλῶν στραγγαλιζόμενοι.

Ὡς ἦτο ἑπόμενον, δὲν ἐβράδυναν νὰ ἀναφανῶσι καὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ, τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς κυκλοφορίας τῶν Γραφῶν, ἰδίως μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς πλήρους καὶ ἐπιμεμελημένης ἐκδόσεως τοῦ Ἰακώβου Λεφέβρ, ἥτις καὶ ἀπετέλεσε τὴν βάσιν ὅλων τῶν μέχρι σήμερον μεταφράσεων τῆς Γαλλικῆς Βίβλου. Ἡ Μεταρρύθμισις ἐν Γαλλίᾳ ἔλαβε σῶμα τὸ πρῶτον ἐν τῇ βιομηχανικῇ πόλει Μὼ (Meaux) διὰ τοῦ κηρύγματος δύο λογίων καὶ εὐσεβῶν ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ἐκλεκτο-

τέρων ἀναμορφωτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοῦ Ἰακώβου Λεφὲβρ καὶ τοῦ Γουλιέλμου Φαρρέλ. Ἐν ἐλαχίστῳ διαστήματι ἡ βιομηχανικὴ ἐκείνη κοινωνία τῶν ἀπαιδεύτων καὶ ἀμορφώτων ἐργατῶν, μετέβαλε τελείως ὄψιν καὶ χαρακτῆρα. Οἱ διαπληκτισμοὶ καὶ αἱ συμπλοκαί, αἱ βλασφημίαι, ἡ κραιπάλη ἐξέλιπον τελείως, τὰ δὲ κέντρα τῆς μέθης καὶ ἀσελγείας ἔκλεισαν, ἐλλείψει πελατῶν. Ἀντὶ τῶν ἀσέμνων πρώην ᾀσμάτων, γλυκύτατοι ὕμνοι, οἱ μελοποιηθέντες ψαλμοί, ἠκούοντο παντοῦ, πνεῦμα δὲ ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης διέπνεε τὰς καθημερινὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξευγένιζε τὴν ζωήν των. Τὸ δὲ πειστικώτερον ὅλων διὰ τὸν ἔξω κόσμον, οἱ ἐργάται ἐπιμελοῦντο τῆς ἐργασίας των ὅπως ποτὲ μέχρι τοῦδε, κερδίσαντες οὕτω τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν προϊσταμένων, διὰ τῆς εἰλικρινοῦς καὶ πραγματικῆς των Χριστιανικῆς ζωῆς. Πολλοὶ ἐκ τῶν Καθολικῶν τῆς πόλεως ἔβλεπον εὐνοϊκῶς τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τῶν Εὐαγγελιστῶν, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἐπίσκοπος Μὼ ἐβοήθει, διὰ τῶν ἀπ' ἄμβωνος κηρυγμάτων του· ὁ δὲ Καθολικὸς ἱστορικὸς Florimond de Rémond ἐχαρακτήρισε τὴν μικρὰν βιομηχανικὴν κοινωνίαν τῆς Μὼ ὡς «πρότυπον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπανελθόντος εἰς τὴν ἀρχικήν του ἀθωότητα». Ὁμοίαν εἰκόνα παρουσίασε καὶ ἡ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν πόλις Saintes, κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον. Ἐν Μῷ ἱδρύθη καὶ ἡ πρώτη Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Γαλλίας.

Ἀλλ' ἡ ριζικὴ αὕτη μεταβολή, καὶ ἀνατροπὴ τοῦ πρώην καθεστῶτος, ἦτο μακρὰν τοῦ νὰ προξενήσῃ εὐμενῆ ἐντύπωσιν παρὰ τῇ Ρωμαϊκῇ ἱεραρχίᾳ, ἥτις ἔβλεπε ἐν αὐτῇ συντελούμενον τὸ πρῶτον βῆμα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις θὰ ἀπέσπα διὰ παντὸς τὸν Γαλλικὸν λαὸν ἀπὸ τὰ δεσμὰ αὐτῆς. Ἐν πάσῃ σπουδῇ ὁ Πάπας ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον ἀπαγορεύουσαν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ἐπὶ ποινῇ συλλήψεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης τὸ κυριώτερον μέλημα τῆς Ἱερᾶς Ἕδρας ὑπῆρξεν ἡ ἐκρίζωσις τῆς Μεταρρυθμίσεως, πρὶν ἢ στερεωθῇ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπεκταθῇ ἐν Γαλλίᾳ.

Τῷ 1525 ὁ Πάπας Κλήμης ὁ Ζ΄, ἀνεσύστησε τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν ἐν Γαλλίᾳ, ἀπονείμας εἰς αὐτὴν «Ἀποστολικὴν Ἐξουσίαν», ὅπως δικάζῃ καὶ τιμωρῇ τοὺς αἱρετικούς, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐπὶ τῆς πυρᾶς θάνατος ἦτο συνήθως τὸ τέλος τῆς τοιαύτης διαδικασίας, τὸ δικαστήριον τοῦτο τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς «πεπυρακτωμένης αἰθούσης» (chambre ardente). Κατὰ τὸ πρῶτον δὲ ἔτος τῶν ἐργασιῶν του ἐκάησαν ζῶντες, μὴ δεχθέντες νὰ ἐξομώσωσιν, μία γυνὴ καὶ 20 ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων δύο ἐκ τῶν προεξεχόντων Μεταρρυθμιστῶν τῆς Γαλλίας, ὁ Ἰάκωβος Παβὰν καὶ ὁ Λουδοβῖκος ντὲ Μπερκαίν.

Ἀλλ' οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις ἦτο πλέον ἱκανὴ νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν φορὰν τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἥτις κατέκτα ὁσημέραι ἔδαφος μεταξὺ τῶν διανοουμένων τάξεων καὶ εἶχε φθάσει μέχρις αὐτῆς τῆς βασιλικῆς αὐλῆς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Φραγκῖσκος ὁ Α΄ φανατικὸς διώκτης τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἦτο τὸ πιστὸν ὄργανον τῆς Ἁγίας Ἕδρας. Διὰ Β. Διατάγματος τοῦ Ἰανουαρίου 1535 ἐκάλει τὰς ἁπανταχοῦ τοῦ βασιλείου δημοσίας ἀρχὰς νὰ συλλαμβάνουν πάντα αἱρετικόν, τοὺς δὲ πολίτας νὰ συνασπισθῶσιν εἰς ἕνα κοινὸν ἀγῶνα, πρὸς ἐκμηδένισιν τῆς ἐπαράτου αἱρέσεως.

Ἀπέναντι τοιούτων μέτρων οὐδεμία ἴσχυεν ἀντίστασις. Ἐξ ὅλων δὲ τῶν εἰς ἄλλας χώρας τότε μεταναστευσάντων, ὁ γνωστότατος καὶ σημαντικώτατον μέρος μετελθὼν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ, ἦτο ὁ Ἰωάννης Καλβῖνος, οὗτινος ἡ μεγάλη παιδεία, ἡ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν εἰδικότης καὶ αἱ αὐστηραὶ θεολογικαὶ ἀρχαί, ἀπεκρυσταλλώθησαν ἔκτοτε εἰς τὸ Πρεσβυτερικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, τὸ ὁποῖον ἀπεδέχθησαν αἱ μετέπειτα συστηθεῖσαι ἐν Γαλλίᾳ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι.

Ἤρχισε τότε ἡ μακρὰ καὶ μαρτυρικὴ ἱστορία τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ, τῆς ὁποίας αἱ αἱμοσταγεῖς σελίδες βεβαιοῦν τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν τοῦ Παπισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας διηύθυνεν διὰ τοῦ μονάρχου αὐτῆς ἡ Ἁγία Ἕδρα, ὑπὸ τῆς ἐπιμόνου ἐξοντωτικῆς πιέσεως τῆς ὁποίας προέκυψεν ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ὅστις διῄρεσε τὴν Γαλλίαν ἐπι αἰῶνα εἰς δύο στρατόπεδα, τὸ Ρωμαιοκαθολικὸν καὶ τὸ Προτεσταντικόν.

Διότι παρ᾽ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐξηπλοῦντο καὶ ἡδραιοῦντο εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς χώρας. Οἱ ἄνθρωποι παντοῦ ἀπέκτων μὲ δυσκολίαν καὶ ἐν κρυπτῷ ἐμελέτων τὰς Γραφάς. Οἱ δὲ πιστοί, μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των συνηθροίζοντο, ὡς ἄλλοτε οἱ Χριστιανοὶ τῶν πρώτων αἰώνων, εἰς ὑπογείους κρύπτας, εἰς τὰς ἐρήμους, εἰς τὰ σπήλαια τῶν ὀρέων, πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ. Πολλάκις δὲ συλλαμβανόμενοι ὑπὸ τῶν βασιλικῶν ἀποσπασμάτων καταδιώξεως, ἢ ἐφονεύοντο ἐπὶ τόπου ἢ ἐσύροντο εἰς τὸς φυλακάς. Αἱ ἔχουσαι Προτεσταντικὸν πληθυσμὸν πόλεις τῆς μεσημβρινῆς καὶ μεσημβρινο-ἀνατολικῆς Γαλλίας, Cabrière καὶ Mérindol κατηδαφίσθησαν μέχρι θεμελίων, οἱ δὲ κάτοικοι, ἀδιακρίτως ἡλικίας καὶ φυλῆς, ἐφονεύοντο εἰς τὰς ὁδούς. Ἐν Παρισίοις συνελήφθη κατὰ τὴν ὥραν τῆς θείας λατρείας ὁλόκληρον πλήρωμα ἐκκλησιαζόμενον καὶ ἐκλείσθη εἰς τὰς εἱρκτὰς τοῦ Châtelet. Τοῖς προσεφέρθη ἡ βασιλικὴ χάρις ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅπως ἀποπτύσσωσι τὰς ἀρχάς των, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μέχρις ἑνὸς ἠρνήθησαν. Τότε πρὸς παραδειγματισμὸν καὶ ἀπειλὴν ἐκάησαν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, κατόπιν ἐξορύξεως τῆς γλώσσης των οἱ προεξάρχοντες τῆς μικρᾶς ἐκείνης θρησκευτικῆς κοινότητος, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ἡ νεαρὰ καὶ ἐξ εὐγενῶν χήρα Φιλίππα ντὲ Λούζ. Ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1558, ἐν τῇ Πλατείᾳ Μωμπέρ, ἐπὶ παρουσίᾳ χιλιάδων θεατῶν, τοῦ βασιλέως θεωμένου ἀπό τινος θυρίδος. Οἱ δὲ ὑπολειφθέντες, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ἔμειναν φυλακισμένοι εἰς τὰς κρύπτας διαφόρων μονῶν, ἀπελύθησαν τῇ ἐπιμόνῳ ἐπεμβάσει τῶν Διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης παρὰ τῷ βασιλεῖ Φραγκίσκῳ.

Ἀλλὰ τὸ πάνδημον θέαμα ἀνθρώπων δεχομένων ἀγογγύστως τὸν φρικωδέστατον θάνατον, ἀλλὰ μὴ στεργόντων νὰ ἀπαρνηθῶσι τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, ἀντίθετον ὅλως ἀποτέλεσμα ἔσχεν ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκεν ὁ βασιλεύς. Ζωηρὸν ἐνδιαφέρον καὶ ποιά τις περιέργεια κατεῖχε τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον, ἵνα ἀνακαλύψωσι τὴν πηγὴν τῆς τόσης καρτερίας καὶ ἡρωϊσμοῦ. Ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ ζητῇ τὸ ἀπηγορευμένον βιβλίον τῶν Οὐγκενώττων, καὶ ἐν κρυπτῷ νὰ μελετᾷ αὐτό, ὡς δέ τις ζύμη ἐνεργοῦσαι, αἱ ἀλήθειαι τοῦ Εὐαγγελίου, ἀμιγεῖς ἀνθρωπίνων ἐνταλ-

μάτων, ἤρχισε νὰ φυραίνῃ τὴν κοινωνίαν, καθ' ὅλην μὲν τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὰς μεσημβρινὰς καὶ μεσημβρινο-ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, καὶ τόσον μεταξὺ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν μεγάλων πόλεων. Λαὸς καὶ διανοούμενοι, καὶ αὐταὶ αἱ τάξεις τῶν εὐπατριδῶν ὑπέστησαν τὴν ζωτικὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ Μεταρρύθμισις ἤρχισε νὰ ἑδραιοῦται ἐν τῇ Γαλλίᾳ. Πρὸ τῆς ἀνελπίστου ταύτης ἐξελίξεως, ἡ Ἁγία Ἕδρα ἠναγκάσθη νὰ καταστείλῃ προσωρινῶς τὴν αὐστηρότητα τῶν κατὰ τῶν αἱρέσεων μέτρων αὐτῆς. «Τὸ ἥμισυ τῆς Γαλλίας ἔγειναν Οὐγκενῶττοι», ἔγραφεν ἐν ἔτει 1561 ὁ καρδινάλιος de Ste Croix πρὸς τὸν Πάπαν. Προφανῶς ἐμεγαλοποίει τὰ πράγματα ὁ ἱεράρχης ἐν τῇ ἐξημμένῃ αὐτοῦ φαντασίᾳ, καθ' ὅτι οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἂν καὶ σταθερῶς αὐξάνοντες, ἦσαν ὅμως ἀσυγκρίτως ὑποδεέστεροι τοῦ Καθολικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἀριθμητικῶς καὶ ὑπὸ ἔποψιν τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν.

Ἡ ἀνάπαυλα ἐκείνη τοῦ διωγμοῦ ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Γάλλους Διαμαρτυρομένους, ὅπως ἑνωθῶσι πρὸς συστηματοποίησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς των τάξεως καὶ πρὸς διατύπωσιν τῶν δογμάτων τῆς πίστεώς των. Συνεκλήθη τότε ἡ πρώτη Σύνοδος τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Γαλλίας ἐν Παρισίοις, κατὰ Μάϊον τοῦ 1559. Κατ' αὐτὴν ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως συμφώνως πρὸς τὸ Πρεσβυτερικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον καὶ μέχρι σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς πάσας τὰς Γαλλικὰς Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας. Τὸ σχέδιον τούτου ὑπέδειξεν ὁ προϊστάμενος τῆς ἐν Γενεύῃ ἐκκλησίας Ἰωάννης Καλβῖνος.

Ἡ Σύνοδος τοῦ 1559 ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ καταπληκτικῆς προόδου τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν Γαλλίᾳ. Ἐνῷ κατ' αὐτὴν παρέστησαν οἱ ἀντιπρόσωποι 15 μόνον ἐκκλησιῶν, εἰς τὴν μετὰ δύο ἔτη συγκληθεῖσαν σύνοδον ἀντιπροσωπεύθησαν 2,150 τοιαῦται.

Πρὸ τῆς καταπληκτικῆς ταύτης ἐπεκτάσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ὁ βασιλεὺς καὶ τὰ κοινοβουλευτικὰ σώματα εὑρέθησαν εἰς ἀδιέξοδον, διότι ἡ Μεταρρύθμισις προσελάμβανεν ἤδη ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Τὸ δὲ ὄνομα «Οὐγκενῶττοι», τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς ἀπενεμήθη ἐμπαικτικῶς εἰς τοὺς Γάλλους Διαμαρτυρομένους, ἀπετέλει τώρα τὸ καύχημά των, ἔφερον δὲ αὐτὸ καὶ γόνοι τῶν μεγαλειτέρων οἴκων τῆς Γαλλίας, ὁ ἡγέτης τῶν Βουρβώνων, Ἀντώνιος, δοὺξ τῆς Βανδώμης, ὁ πρίγκηψ τοῦ Κονδαί, Λουδοβῖκος, ὁ ἕτερος τῶν ἡγετῶν τῆς ἰσχυρᾶς φατρίας τῶν Μονμορανσύ, ὁ ναύαρχος ντὲ Κολινὺ (Coligny) πληρώσας μὲ τὸ αἷμά του τὴν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον πιστότητά του, ὁ «σιδηροῦς» στρατηγὸς ντὲ λὰ Νού, (de la Noue) ὁ πολιτικὸς καὶ συγγραφεὺς Μορναὶ ντὺ Πλεσσὺ (Mornay Du-Plessis) ὁ διάσημος χειροῦργος Ἀμβρόσιος Παρὲ καὶ ἄλλοι πολλοί, διακρινόμενοι εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς. Διαπρεπεῖς δὲ μεταξὺ τῶν πολλῶν εὐγενῶν γυναικῶν, αἵτινες ἠσπάσθησαν τότε τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὑπῆρξαν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου ΙΓ' τῆς Γαλλίας, Ρενέ, ἡ βασίλισσα τῆς Ναβάρρας καὶ μήτηρ τοῦ μέλλοντος βασιλέως τῆς Γαλλίας Ἑρρίκου τοῦ Δ', Ἰωάννα ντ' Ἀλμπρὲτ (Jeanne d'Albret), ἡ Λουΐζα de Coligny καὶ ἄλλαι-

Ἐπὶ ὁλόκληρον πεντηκονταετίαν (1560—1629), ἡ ἱστορία τῶν Οὐγκενώττων συνταυτίζεται μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλίας.

Τὸν Φραγκῖσκον Β΄ διεδέχθη Κάρολος ὁ Θ΄, εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν, ἡ δὲ μήτηρ του Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων ἀνεκηρύχθη Ἀντιβασίλισσα. Ἦτο γυνὴ πολυμήχανος καὶ εὐφυής, ἥτις ἀπέκρυπτεν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσεβείας τὰ θηριωδέστατα ἔνστικτα. Αὕτη εὐθὺς ἐφήρμοσε τὰς Ἰταλικὰς μεθόδους τῆς διοικήσεως εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐναλλὰξ διώκουσα ἀπηνῶς καὶ κάμνουσα σημαντικὰς παραχωρήσεις εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους. Διὰ Β. Διατάγματος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1562, ἐξησφάλισεν εἰς αὐτοὺς τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἡ ἀμφιρρεπὴς αὕτη πολιτικὴ ἀπήρεσεν εἰς τὸν ἰσχυρὸν οἶκον τῆς Γκίζης, ἧς οἱ ἡγέται, ὁ Δοὺξ τῆς Γκίζης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Καρδινάλιος τῆς Λορραίνης ἦσαν οἱ πραγματικοὶ κυβερνῆται τῆς Γαλλίας, ἐφ' ὅσον ἔζη Φραγκῖσκος ὁ Β΄, ἤδη δὲ ἐζήτουν νὰ ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν των ἐπιρροὴν παρὰ τῇ Αὐλῇ, ἀκόμη δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἐποφθαλμίουν.

Ὁ Δοὺξ τῆς Γκίζης ἐν καταφόρῳ παραβάσει τῆς ἀπονεμηθείσης εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἐνήργησε τὴν σφαγὴν 200 περίπου Οὐγκενώττων συνηθροισμένων τὴν 1ην Μαρτίου 1563 πρὸς θείαν λατρείαν εἴς τινα ἀποθήκην τῆς πόλεως Βασσύ, κειμένης ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς δικαιοδοσίας του, μετὰ τοῦτο δὲ ἐπὶ κεφαλῆς 1200 ἐφίππων εὐπατριδῶν εἰσέλασεν εἰς τοὺς Παρισίους θριαμβευτικῶς, ἠνάγκασε τὴν Βασιλομήτορα καὶ τὸν Βασιλέα νὰ παραμείνωσιν ἐν Παρισίοις, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ἐκείνης μέχρι τοῦ θανάτου του, πραγματικὸς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν αὐτός, ὁ Δοὺξ τῆς Γκίζης. Τὸν μεταξὺ Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων ἐμφύλιον πόλεμον αὐτὸς προεκάλεσε, καθ' ὅσον δὲ οἱ Οὐγκενῶττοι πεποιθότες εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Β. Διατάγματος, ἦσαν ὅλως ἀπαράσκευοι πρὸς ἀντίστασιν, οὗτος ὁ πόλεμος ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἔσχε χαρακτῆρα γενικῆς σφαγῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπέθανον χιλιάδες εἰς ὅλας τας κυριωτέρας πόλεις ὅπου ὑπῆρχον Διαμαρτυρόμενοι, τὸ δὲ αἷμα ἔρρευσε ποταμηδὸν εἰς τὰς ὁδούς. Προΐσταντο δὲ τοῦ ἔργου τῆς σφαγῆς παντοῦ οἱ μοναχοί, μαινόμενοι καὶ παροτρύνοντες τοὺς σφαγεῖς, ὡς ἐκτελοῦντας καθῆκον θεάρεστον.

Οἱ Οὐγκενῶττοι, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ θρόνου, ἠναγκάσθησαν τότε νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα κατὰ τῆς κληρικῆς μερίδος τοῦ ἔθνους· «Δὲν ἐλπίζομεν πλέον τίποτε εἰμὴ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τὰ ὅπλα μας», ἐδήλωσεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Οὐγκενώττων, πρίγκηψ τοῦ Κονδαί. Προκήρυξις ὑπογραφεῖσα ὑφ' ὅλων τῶν ἡγετῶν τῶν Οὐγκενωτικῶν δυνάμεων ἐν Ὀρλεάνῃ, τὴν 11 Ἀπριλίου 1562, ἐδήλου «ὅτι ἂν καὶ πιστοὶ ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως, ἠναγκάζοντο νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ ὅπλα, ὅπως προστατεύσωσι τοὺς διωκομένους ἀδελφούς των καὶ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεώς των».

Ὁ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐγκαινιασθεὶς ἐμφύλιος πόλεμος διήρκεσε δέκα ὅλα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα κατεσπαράχθη καὶ ἠρημώθη ἡ Γαλλία. Συχναὶ ἀνακωχαὶ διεδέχθησαν τὰς διαφόρους μάχας· ἀμφότερα τὰ διαμαχόμενα μέρη ἐπόθουν τὴν εἰρήνην, καὶ αὐτὴ ἡ Βασιλομήτωρ θὰ ἦτο διατεθειμένη νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους, ἀλλ' ἡ Παπικὴ μερὶς δὲν ἐδέχετο

οὐδὲ κἂν νύξιν περὶ εἰρήνης. Ὁ Πάπας Πῖος ὁ Δ' καθὼς καὶ ὁ Πῖος ὁ Ε', ἀδιαφοροῦντες ἂν κατεστρέφετο ἡ Γαλλία, δὲν ἔστεργον νὰ τερματισθῇ ὁ ἀγών· τὸ μόνον αὐτῶν μέλημα ἦτο ὅπως ἐκριζωθῇ καὶ ἐκμηδενισθῇ ὁ Προτεσταντισμός. Ἀλλ' ὁ χρόνος ἠνάγκασε τοὺς ἀμειλίκτους τούτους ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας νὰ ἐνδώσωσι, καθότι ὁ πόλεμος ἤδη ἐξεφυλίζετο ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐλλείψει τῶν ὑλικῶν μέσων· Ὁ ἡγέτης τῶν Οὐγκενώττων, ὁ γηραιὸς ναύαρχος Κολινύ, διὰ μιᾶς ἀπέλπιδος προσπαθείας ἡτοιμάζετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς Παρισίους· πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου ἡ Βασιλομήτωρ ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ ὑπὸ ὅρους λίαν δυσαρέστους δι' αὐτήν. Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, τοῦ ἔτους 1570, ἐξησφαλίζετο εἰς τοὺς Διαμαρτυρομένους πλήρης ἐλευθερία θρησκευτική, πολιτικὴ ἰσότης ἀπέναντι τοῦ νόμου, ἡ ἐλευθερία τῆς φοιτήσεως εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Κράτους· ὡς ἐγγύησις δὲ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὅρων τούτων τοῖς ἐδόθησαν τέσσαρες ἰσχυραὶ πόλεις.

(ἀκολουθεῖ)

Η ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΚΛΙΜΑΞ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

Ἐπικρατεῖ γενικὴ ἰδέα, ὅτι διὰ τῶν λέξεων, πίστις εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, σημαίνεται ἡ εἴσοδος τοῦ πιστεύοντος εἰς τὸν Χριστιανικὸν βίον. Ἀλλὰ θὰ παρετηροῦμεν ὡς πρὸς τοῦτο, ὅτι εἶναι δυνατὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, νὰ ὁμολογῇ τις πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, χωρὶς νὰ ἦναι κάτοχος τῆς ζωηρᾶς ἐκείνης πείρας ἐκείνων, οἵτινες ἠκολούθησαν Αὐτὸν ὡς μαθηταί Του ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. Δυνατὸν σήμερον νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι ὁμολογοῦντες ἐκτίμησιν εἰς Αὐτόν, δηλοῦντες ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ τελειότατος τῶν χαρακτήρων ὅσοι ἔζησάν ποτε. Εἶναι δυνατὸν νὰ θαυμάσωσι τὸν βίον Του, ὅπως θὰ ἐθαύμαζον ὡραῖόν τι ποίημα ἢ καλλιτεχνικὴν εἰκόνα, λέγοντες: «Ἔξοχον ἔργον!» Ἄλλοι πάλιν δυνατὸν νὰ ὁμολογοῦν δογματικὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὡς διατυποῦται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, — πίστιν εἰς «Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα». Δύνανται νὰ παραδεχθῶσι νοερῶς τὰ πορίσματα τῶν προσπαθειῶν, τὰς ὁποίας ἄλλοι κατέβαλον πρὸς ἐξήγησιν τῆς θεολογικῆς ἐννοίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅμως ἀμφοτέρας ταύτας τὰς τάξεις δυνατὸν νὰ διαφεύγῃ ἐντελῶς ἡ κυρία ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἐπροξένει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τῶν ὀπαδῶν Του —συνισταμένη εἰς τοῦτο, ὅτι ἀπῄτει παρ' αὐτῶν μίαν τελείαν ἀνασύστασιν τῶν ἀντιλήψεών των *ὡς πρὸς τὰς ἀξίας τῆς ζωῆς*.

Πράγματα κοινῶς παραδεδεγμένα ὡς ὑψίστης ἀξίας, Αὐτὸς τὰ ὑπεβίβασεν εἰς τὸ ἁρμόζον αὐτοῖς ἐπίπεδον. Ἄλλα πάλιν, ἀπὸ πολλοῦ παρηγκωνισμένα, τὰ ἀνεβίβασεν εἰς τὴν πρέπουσαν περιωπήν. Εἰς τοὺς ἐναγωνίως καταναλίσκοντας τὰς δυνάμεις των πάσας, πρὸς ἀπόκτησιν καὶ συσσώρευσιν τῶν ἐξωτερικῶν αὐχημάτων τοῦ βίου — τροφῆς, περιβολῆς, κτλ., ὑπέδειξε ποῖα εἶναι τὰ ἔχοντα πραγματικὴν ἀξίαν, προσπαθήσας νὰ ἀνασυστήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν ὡς πρὸς ταῦτα καὶ νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ἀφοσίωσιν ὁλοκλήρου τῆς ὑπάρξεώς των

πέριξ ἑνὸς ἀντικειμένου ὑπερτάτης ἀξίας, εἰπών: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (Ματθ. ϛ' 33). Εὗρεν ἀνθρώπους θεωροῦντας τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῆς περὶ Σαββάτου διατάξεως, ὡς σπουδαιοτέραν τῆς παροχῆς χειρὸς βοηθείας εἰς ἄνθρωπον. Καὶ ἐπιμόνως ἔκλινε τὴν πλάστιγγα πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀληθείας, ἀναστρέψας τὴν διεστραμμένην κλίμακα τῶν ἀξιῶν, μὲ τὰς λέξεις: «Τὸ Σάββατον ἐγένετο διὰ τὸν ἄνθρωπον· οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον». (Μάρκ. β' 27).

Παντοῦ εὑρίσκομεν τὸν Χριστὸν ἐξαίροντα μερικὰς ἀξίας, αἵτινες ἀξίζουσιν ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν, καὶ ὑποβιβάζοντα ἄλλας ὡς δευτερευούσας. Παντοῦ εὑρίσκομεν τὰ σύμβολά Του, τὸν γνώμονά Του, ὡς πρὸς τὸ ἀληθῶς ἐνδιαφέρον καὶ τὸ μὴ ἐνδιαφέρον. Τόσον δὲ ἦσαν ταῦτα νεωτεριστικὰ καὶ ἐπαναστατικά, ὥστε ἡ ἀποδοχὴ αὐτῶν ἐσήμαινε πλήρη μεταμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ἐκφράζοντες εἰδικώτερον μίαν γενικὴν ἀλήθειαν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ κλίμαξ τῶν ἀξιῶν ἑνὸς ἀνθρώπου, ἡ σχετικὴ ἀξία, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς ἕκαστον πρᾶγμα, εἶναι ὁ ὁριστικὸς συντελεστὴς τῆς ὅλης του ζωῆς. «Ὅπου ἂν ἦναι ὁ θησαυρός σας, ἐκεῖ θέλει εἶσθαι καὶ ἡ καρδία σας». (Ματθ. ϛ' 21).

Ὄπισθεν λοιπὸν τῆς πίστεως, ἣν ἕκαστος ὁμολογεῖ, κεῖται ἡ ἀντίληψις τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς, ζήτημα βαθύτερον, καὶ μᾶλλον δυσδιάκριτον.

Ποῖον εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἀποδίδει τόσην σημασίαν καὶ ἀξίαν, ὥστε εἰς αὐτὸ νὰ ὑποτάσσῃ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα;

Θέλετε νὰ κατανοήσητε τὸν χαρακτῆρα ἑνὸς ἀνθρώπου;

Ἀνακαλύψατε τί εἶναι ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς θεωρεῖ ὑψίστης ἀξίας.

Πρὸς τοῦτο, ἐφαρμόζομεν τὴν ἀρχήν, ἣν διετύπωσεν αὐτὸς ὁ Διδάσκαλος εἰπών: «Ὅπου ἂν ἦναι ὁ θησαυρός σας, ἐκεῖ θέλει εἶσθαι καὶ ἡ καρδία σας», καὶ ἀσφαλῶς, ἀνακαλύψαντες τί θεωρεῖ τις ὑψίστης ἀξίας, θὰ εὕρωμεν καὶ εἰς τί εἶναι ἀφοσιωμένη ἡ καρδία, ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ ὁλόκληρος.

Ἀλλ' ὁ Κύριος μᾶς ὑπέδειξεν εἰς κάποιαν περίστασιν ποῖος εἶναι ὁ ὑπερτάτης ἀξίας θησαυρός: «Τί θέλει ὠφεληθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδίσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;» (Ματθ. Ιϛ' 26).

Ἡ ψυχή. Αὕτη ἦτο δι' Αὐτὸν ἡ ὑψίστη ἀξία ὅλων. Ὁ χαρακτὴρ δηλονότι, καὶ τὸ ποιὸν τοῦ ἀτόμου, ἡ προσωπικότης του. Δὲν ὑπάρχει τι τὸ ὁποῖον νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ψυχήν. Πρὸς ὄφελος τῆς ψυχῆς, κινδυνευούσης, ἐὰν δηλαδὴ τὸ πνευματικὸν ποιὸν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀπαιτεῖ, πρέπει νὰ ἀποκοπῇ χείρ, νὰ ἐξορυχθῇ ὀφθαλμός. (Ματθ. ε' 29,30). Τόσον ἀπέραντον ἀξίαν ἐν τῇ σκέψει τοῦ Χριστοῦ ἡ ψυχή, ἡ πνευματικὴ αὕτη προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἀόρατον πραγματικὸν ἄτομον, τὸ πλασθὲν κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ προσκείμενον πρὸς τὸν χαρακτῆρα Ἐκείνου μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ζῇ αἰωνίως, ὥστε συνεχῶς καὶ παντοιοτρόπως προσεπάθει νὰ φέρῃ τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ αἰσθανθῶσι καὶ αὐτοί, ὅτι πᾶν ἄλλο πρᾶγμα ἐν τῇ ζωῇ πρέπει νὰ ἦναι ὑποτεταγμένον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ὑπερτάτου τούτου θησαυροῦ.

Ἐδίδαξεν ὅτι τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς κατατάσσει ὡς ὑπερέχουσαν ἀξίαν πολλῷ ὑπεράνω τῶν ἄλλων κτισμάτων. «Ἐὰν τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὅστις

σήμερον εἶναι καὶ αὔριον ρίπτεται εἰς κλίβανον, ὁ Θεὸς ἐνδύῃ οὕτω, δὲν θέλει ἐνδύσει πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;» (Ματθ. ϛ΄ 30). Ὑπεράνω τῶν στρουθίων: «Πολλῶν στρουθίων διαφέρετε σεῖς». (Ματθ. ι΄ 31). Ὑπεράνω τῆς ἱερωτάτης περὶ Σαββατικῆς ἀργίας θρησκευτικῆς διατάξεως: «Τὸ Σάββατον ἔγεινε διὰ τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον». (Μάρκ. β΄ 27). Τόσον δὲ ὑψηλὰ ὑπεράνω πάσης ἄλλης ἀξίας, ὥστε ἡ ἀναγέννησις καὶ μεταστροφὴ μιᾶς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν πληροῖ ὁλόκληρον τὸν οὐρανὸν χαρᾶς. «Χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, δι' ἕνα ἁμαρτωλὸν μετανοοῦντα (Λουκ. ιε΄ 10).

Ὅτι διὰ τὸν Θεῖον Διδάσκαλον ὁ ἀτομικὸς χαρακτὴρ ἀπετέλει τὴν ὑψίστην ἀξίαν καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βίου, ἔτι σαφέστερον ἢ ἐκ τῆς διδασκαλίας Αὐτοῦ. Ὁ δὲ διακαέστερος πόθος τῆς ζωῆς Αὐτοῦ ἐξεφράζετο ἐν τῇ ἰδιότητί Του ὡς Σωτῆρος.

Τὸν τίτλον «Σωτήρ», ἀκούομεν συχνά, στερεοτύπως, ἐπισημοποιηθέντα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταστάντα ψιλὸν ὄνομα ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς θεολογίας. Ἐν ἀρχῇ ὅμως ὁ τίτλος οὗτος δὲν ἦτο κενὸς θεολογικὸς ὅρος· ἦτο πραγματικότης ζῶσα. Ἡ ζωντανὴ καὶ ἄμεσος ἐντύπωσις, ἥτις προέκυπτεν ἐκ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἦτο ἡ ἰδιότης αὐτοῦ ὡς Σωτῆρος. Ἡ δεδηλωμένη χαρὰ τῆς ζωῆς του συνίστατο εἰς τὸ νὰ σώζῃ καὶ νὰ παρέχῃ ἐκδουλεύσεις εἰς τοὺς ἀνθρώπους. «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦλθε διὰ νὰ ὑπηρετηθῇ, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ, καὶ διὰ νὰ δώσῃ τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ, λύτρον ἀντὶ πολλῶν (Μάρκ. ι΄ 15). «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ ἀπολωλός». (Λουκ. ιθ΄ 10). Ἐξυπηρέτει τὸ ἄτομον διὰ τοῦ σώματος, καὶ ἐδαπάνα μέγα μέρος τοῦ χρόνου τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας Του, ἰατρεύων τὰς φυσικὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων (Μάρκ. ϛ΄ 54.56), τὸν δὲ πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ἐξυπηρέτει ἀμεσώτερον εἰς ὅλας του τὰς ὁμιλίας καὶ τὴν διδαχήν. Πάντοτε διὰ τὸν Κύριον, ἡ ὑπερτάτη ἀξία, χάριν τῆς ὁποίας ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἐδίδαξε καὶ ἐθυσίασεν Ἑαυτόν, ὑπῆρξε τὸ ἄτομον, ἐπηρεασθὲν μὲν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀπεξενωμένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐχ ἧττον τέκνον τοῦ Θεοῦ, ἠγαπημένον ὑπὸ τοῦ Πατρός. Ὁλόκληρος δὲ ἡ θυσία αὕτη εἶχε ὡς βάσιν τὴν κλίμακα αὐτὴν τῶν ἀξιῶν. Ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐπίστευεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἤξιζον νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν τῇ προσπαθείᾳ Αὐτοῦ ταύτῃ, ὅπως καταστήσῃ ἀποδεκτὴν ἕνα γνώμονα ἀξιῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου θὰ προεξῆρχε μὲ ἀπόλυτον ὑπεροχήν, ὁ Κύριος εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἕνα ἐχθρόν. Τὸν ἐχθρὸν τοῦτον ὠνόμασε Μαμμωνᾶν, μεταχειρισθεὶς ἀρχαίαν τινὰ Ἀραμαϊκὴν λέξιν, ἥτις σημαίνει τὸν Πλοῦτον.

Οἱ ἄνθρωποι ἀναβιβάζουν τὸ χρῆμα ὑπεράνω τοῦ χαρακτῆρος, τὸν πλοῦτον ὑπεράνω τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν, θὰ εὕρωμεν τὸν πλοῦτον ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος ταύτης. Ἡ πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ἀδιαφορία τῶν ἀνθρώπων, ἡ ἐρήμωσις τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ σιωπὴ τοῦ ἄμβωνος, εἶναι ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἐπιδοθῇ ὁλοψύχως εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὑλικοῦ θησαυροῦ. Τὸν προετοιμαζόμενον διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἱεροκήρυκος νέον ἐρωτοῦν εὐθύς: «Τί μισθὸν θὰ πέρνῃς;»

Ἐὰν δὲ τυχὸν μὴ ἱκανοποιῆται οὗτος ἐκ τοῦ ἐπιδόματος τούτου, εὐθὺς τὸν συμβουλεύουν νὰ ἀφήσῃ τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἄλλο ἐπικερδέστερον ἐπάγγελμα. Οἱ ταῦτα συμβουλεύοντες ἔχουν ἀναγράψει εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος τῶν ἀξιῶν τὸν πλοῦτον, τὸ ὑλικὸν συμφέρον.

«Ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου» (Μάρκ. δ΄ 19) αὐτὴ ὑπῆρξεν ὁ πρώτιστος ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ Κύριος, ἐν τῇ προσπαθείᾳ Του, ὅπως πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὁ ἠθικὸς χαρακτὴρ εἶναι τὸ πολυτιμότατον πρᾶγμα ἐν τῇ ζωῇ. Ἔβλεπεν ἀνθρώπους παρὰ τοῖς ὁποίοις ἡ ἄγονος, καὶ ἀγωνιώδης μέριμνα διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, ἀπέπνιγε κάθε ἔφεσιν, κάθε δυνατότητα πρὸς πνευματικὴν ζωήν. (Ματθ. ϛ΄ 31). Τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἐπουρανίου Βασιλέως εἰς ζωὴν ἀνωτέραν, πνευματικήν, ἔβλεπε παρηγκωνισμένην, ἀπορριπτομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διότι οὗτοι ἦσαν ὅλως ἀπησχολημένοι εἰς τὴν ἐπιδίωξιν πραγμάτων μικροτέρας ἀξίας, καθ᾽ ὅσον εἶχε διαστραφῆ ἡ ἄποψίς των ὡς πρὸς τὴν σχετικὴν ἀξίαν τῶν ἀποτελούντων τὴν ζωήν. (Λουκ. ιδ΄ 18 ἐφεξ.). Ἔβλεπεν ἀνθρώπους, οἵτινες ἐλησμόνουν τὰ ἱερώτατα καθήκοντα καὶ προνόμια τῆς ἀδελφοσύνης, ἐν τῇ ἀπληστίᾳ των ὅπως πλουτίσωσι· ἀνθρώπους οἵτινες οὐδὲν ἄλλο προσέφερον εἰς τὴν ψυχήν των εἰμὴ μόνον χρῆμα, ἄνεσιν καὶ ἡδονὰς σαρκικάς. (Λουκ. ιβ΄ 16 ἐφεξ.). Ἠγανάκτει κατὰ τῶν Φαρισαίων, οἵτινες ματαιοδόξως ἀντικαθίστων τὴν ἀληθινήν, μυστικὴν ἀγαθοεργίαν διὰ τῆς ἐπιδείξεως τοῦ πλούτου. (Ματθ. ϛ΄ 2 ἐφ.) καὶ ἐθλίβετο βλέπων πολλάκις τὰς ὡραιοτέρας ἀπαρχὰς τῆς πνευματικῆς ζωῆς νὰ πνίγωνται ἐν τῇ ψυχῇ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὑπὸ ἀκανθῶν, «ὑπὸ τῆς μερίμνης τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τῆς ἀπάτης τοῦ πλούτου». (Ματθ. ιγ΄ 22). Τὴν αὐτὴν δὲ τάσιν παρατηρῶν ὁ γράψας τὴν πρὸς Τιμόθεον Α΄ Ἐπιστολὴν Ἀπ. Παῦλος, διακηρύττει ὅτι «ῥίζα πάντων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία», συμφωνῶν οὕτω μὲ τὴν διδαχὴν τοῦ Κυρίου. (Τιμ. Α΄. ϛ΄ 10).

Ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὁ μέγιστος ἐχθρός, ὃν εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐπιβολῇ τῆς κλίμακος τῶν ἀξιῶν, ὑπῆρξεν ἡ φιλοχρηματία. Καὶ σήμερον ἡ αὐτὴ ἀπάτη τοῦ πλούτου εἶναι ὁ πρώτιστος ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζει ὁ θέλων νὰ πείσῃ τοὺς ὁμοίους του, ὅτι τὸ πολυτιμότατον ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. «Πρῶτον πρέπει νὰ ζήσωμεν. Ἔπειτα ἔρχεται ἡ ἐκκλησία». «Θεός μου εἶναι τὸ χρῆμα!» Ἰδοὺ δηλώσεις, τὰς ὁποίας ἀκούομεν ἐπανειλημμένως.

Ἐνίοτε, ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων συμβόλων — ψυχῆς καὶ πλούτου — σύγκρουσις ὑπῆρξε τόσον τραχεῖα, τόσον δύσκολος νὰ ἀποσοβηθῇ, ὥστε φαίνεται ὡσεὶ ἀπελπιζόμενος ὁ Κύριος, περὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι ἦσαν κάτοχοι πλούτου. Ἀληθῶς σᾶς λέγω: «Δυσκόλως θέλει εἰσέλθει πλούσιος εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν». Καὶ πάλιν: «Εὐκολώτερον εἶναι νὰ διέλθῃ κάμηλος ἀπὸ τρύπης βελόνης, παρὰ νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». (Ματθ. ιθ΄ 2, 3, 24).

Ἡ ἄπελπις αὐτὴ δήλωσις ἐξέφυγε κάποτε τῶν χειλέων τοῦ Κυρίου, ὅτε εἷς νέος πλούσιος, νομικός, πρόθυμος νὰ ἀκούσῃ τὰ ῥήματα τοῦ Διδασκάλου, νὰ ἐκτιμήσῃ Αὐτὸν καὶ νὰ πιστεύσῃ εἰς Αὐτόν, ἐφάνη ὅτι δὲν ἦτο διατεθειμένος νὰ παραδεχθῇ τὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν, ὡς διετυποῦτο πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κυρίου· δὲν

ἔστεργε νὰ καταβιβάσῃ τὸ χρῆμα ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης θέσεως εἰς δευτερεύουσαν. Παρομοία δὲ ἴσως δοκιμὴ ὑπῆρξεν ἡ προκαλέσασα τὴν δήλωσιν τοῦ Κυρίου, τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ καὶ μόνου: «Μακάριοι οἱ πτωχοί, διότι αὐτῶν εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ..... Πλὴν οὐαὶ εἰς ὑμᾶς τοὺς πλουσίους!» (Λουκ. ϛ', 20, 24).

Ὁ Κύριος ἐμίσει τὴν φιλοχρηματίαν, καθ' ὃν τρόπον μία μήτηρ μισεῖ τὴν ἀσθένειαν, ἥτις φθείρει τὴν ζωὴν τῶν τέκνων της. Ἀλλ' ὁσάκις ἀπήντα ἄτομα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν δοῦλοι, ἀλλὰ κύριοι τοῦ πλούτου αὐτῶν, ἔχαιρε, καὶ ὑπεδείκνυεν αὐτοὺς ὡς πρότυπα τοῦ ἐν δικαιοσύνῃ ζῆν. Πρὸς τοὺς τοιούτους, οἵτινες τὸν πλοῦτόν των ἐθεώρουν παρακαταθήκην παρὰ Θεοῦ, ἣν διεχειρίζοντο ὑπὲρ τῆς δόξης Ἐκείνου, ἔλεγεν: «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ!» (Ματθ. κε' 21, 23). Καὶ τὴν δικαίαν διαχείρισιν τοῦ πλούτου κατέστησεν ἓν ἐκ τῶν δοκιμαστικῶν μέσων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξεδήλου ὁ Θεὸς τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐμπιστοσύνην Αὐτοῦ. Ἔλεγεν: «Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὸν ἄδικον Μαμμωνᾶν δὲν ἐφάνητε πιστοί, τὸν ἀληθινὸν πλοῦτον τίς θέλει σᾶς ἐμπιστευθῇ;» (Λουκ. ιϛ' 11).

Καθ' ὅλον τὸν ἐπίγειον Αὐτοῦ βίον, ὁ Κύριος τοῦτο ἐπιμόνως ἐτόνισεν, ὅτι ὁ ἀληθὴς πλοῦτος, τὸ ὑψίστης ἀξίας ἀντικείμενον, δὲν εἶναι τὸ χρῆμα, ἀλλ' ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ. Ἔτι δέ, ὅτι οὐδεμία θυσία εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ ἐπιβάλλεται, πρὸς διατήρησιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πνεύματος, καὶ πρὸς καθυπόταξιν ὅλων τῶν δευτερευούσης ἀξίας πραγμάτων.

Φίλε ἀναγνῶστα, σκέφθητι εἰλικρινῶς ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θεωρεῖς ὡς τὸ σπουδαιότατον ὅλων ἐν τῇ ζωῇ σου. Ἔπειτα παράβαλε τοῦτο μὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐθεώρει ὡς σπουδαιότατον ἐν τῇ ζωῇ Αὐτοῦ. Δι' αὐτὸν τὸ σπουδαιότατον καὶ πολυτιμότατον ὅλων ἦτο *ὁ ἄνθρωπος*, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς τόσον ἀπερισκέπτως περιφρονοῦμεν, ἀδικοῦμεν, κατηγοροῦμεν, καταλαλοῦμεν, ἀφορίζομεν, φονεύομεν.

Σταῦρος Λαζαρίδης

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑΣ

Εἰς τὸ φύλλον τοῦ μηνὸς Ἰουνίου τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ —«Τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ»— ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθ. Κάρπου, καὶ εἰς τὴν σελίδα 277 στῖχος 9ος, ἀναγράφεται τὸ ἀκόλουθον χωρίον ἐκ τῆς Α' Πετρ. ε', 8-9 ὡς ἑξῆς: «Ἐγκρατεύθητε, ἀγρυπνήσατε, διότι ὁ ἀντίδικός σας διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιέρχεται ζητῶν *τί νὰ* καταπίῃ» κτλ.

Τὸ κείμενον τοῦ ἀνωτέρω χωρίου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν *τίνα* καταπιεῖν» (Κριτ. ἔκδ.) «καταπίῃ» ἄλλη γραφὴ ἐξελεγχομένη ἢ μὴ δόκιμος, ἀπαντῶσα εἰς τὸν Ἀλεξανδρινὸν Κώδικα καὶ εἰς τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον κείμενον καὶ εἰς ἄλλο τι χειρόγραφον ὄχι πολὺ μεγάλης ἀξίας (Α'αϛ).

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, οἱ περὶ τὸ «Σωτήριον τοῦ Θεοῦ» ἐτροποποίησαν τὸ ἐδάφιον τοῦτο εἰς τὴν λέξιν *τίνα* ἢ τινὰ (ἐρωτηματικὴν ἢ ἀόριστον ἀντωνυμίαν) ἀντικαταστήσαντες αὐτὴν διὰ δύο λέξεων *τί νά*.

Καὶ ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ παραδρομῆς τινος, προερχομένης ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς ἢ ἔκ τινος τυπογραφικοῦ λάθους τὸ πρᾶγμα θὰ παρήρχετο ἄνευ οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως καὶ οὐδενὸς σχολίου· ἀλλ' ἐδῶ πρόκειται περὶ ἀλλοιώσεως τοῦ Κειμένου τῶν Γραφῶν ἐκ προθέσεως· λέγω δὲ τοῦτο ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδαφίου προεκλήθη πρό τινων ἐτῶν προφορικὴ συζήτησις, ἐπειδὴ δὲ τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντα δὲν μετέβαλον τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τῶν περὶ «τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ» ὡς ἄλλως τε ὤφειλον, τοῦτο μὲ ἀναγκάζει παρὰ τὴν θέλησίν μου νὰ γράψω τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ προφυλάσσωνται οἱ ἀναγνῶσται τοῦ Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ παρόμοια ἁμαρτήματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὑποδείξωμεν εἰς τοὺς περὶ «τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ» πόσον ἐπικίνδυνον εἶναι νὰ ἐνδιατρίβῃ τις γλωσσικὰ καὶ ζητήματα Κειμένου τῆς Γραφῆς ὅταν δὲν ἔχῃ τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς τοῦτο γνώσεις, καὶ ἐπίσης ὅτι τὸ κείμενον τῶν Ἱερῶν Γραφῶν εἶναι ἀνώτερον πάσης ἀτομικῆς δοξασίας ὥστε νὰ καταστρατηγῆται ἢ νὰ τροποποιῆται κατὰ τὸ δοκοῦν ὑπὸ τοῦ πρώτου τυχόντος ἐγγραμμάτου ἢ ἀγραμμάτου, ὅστις ἐπιμένει καὶ ἐννοεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ Ἱερὸν Κείμενον τὴν ἀτομικήν του ἰδέαν ἢ ἀντίληψιν.

1) Ἡ λέξις **τίνα** ἢ **τινὰ** (ἐρωτηματικὴ ἢ ἀόριστος ἀντωνυμία) ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ γένους καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουσα προσωπικὴν σημασίαν, ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ οὐδετέρου τῆς αὐτῆς ἀντωνυμίας **τί,** δηλωτικοῦ πράγματος, μένει δὲ ὡς ὅλως χωριστὴ λέξις ὁ τελικὸς σύνδεσμος τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης «**νά**». Τὸ μόνον καὶ ἀπολύτως ἀκαταμάχητον ἐπιχείρημα ὅπερ προφορικῶς κατ' ἐπανάληψιν ἐδηλώθη, γραπτῶς δὲ ἤδη ἀναγκάζομαι νὰ δηλώσω εἶναι, ὅτι «**νὰ**», τελικὸς σύνδεσμος τῆς νεωτέρας μας γλώσσης δὲν ἀπαντᾷ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρχαίαν μας γλῶσσαν, οὔτε κατὰ τὴν ἀκμὴν οὔτε καὶ κατὰ τὴν παρακμὴν αὐτῆς, ἀντιπροσωπευομένην ὑπὸ τῆς Ἑλληνιστικῆς καλουμένης γλώσσης.

Ὁ ἀρχαῖος τελικὸς σύνδεσμος εἶναι «**ἵνα**», ἐκ τοῦ ὁποίου διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ «**ι**» ἐσχηματίσθη τὸ νεώτερον «**νά**».

2) Ἀλλὰ καὶ τὸ ῥῆμα «**καταπίῃ**» ἢ ἡ ἀπαρέμφατος «**καταπιεῖν**» ἥτις εἶναι ἡ δοκιμωτέρα γραφὴ (ὅρα Κριτ. ἔκδοσιν Nestle) εἶναι τελείως καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τὴν ὁποίαν οἱ περὶ «τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ» ἀποδίδουν εἰς τὸ ἐδάφιον.

Ἡ ἑρμηνεία πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπίεσαν τὸ ἐδάφιον νὰ συμφωνήσῃ, εἶναι ἡ ἑξῆς: «Ὁ διάβολος δὲν δύναται νὰ καταπίῃ τὸν πιστὸν, «**τίνα**» ἢ «**τινὰ**», ἀλλὰ δύναται νὰ καταπίῃ πρᾶγμα, μέρος ἢ μέλος «**τι**» τοῦ πιστοῦ —«**τι**»— δηλ. χέρι, πόδι, ὀφθαλμόν, αὐτὶ κτλ. Ἀλλὰ τὸ «**καταπιεῖν**» ἢ «**καταπίῃ**» δυνάμει τῆς προθέσεως **κατὰ** σημαίνει (κατα)πίνω τι ὁλοκληρωτικῶς, ἀνεξαρτήτως τοῦ **τίνα** ἢ **τί νά.** Τότε μόνον θὰ ἦτο τοῦτο δυνατὸν ἐὰν τὸ χέρι, πόδι, αὐτὶ κτλ. ἦτό τι αὐτοτελὲς καὶ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος, ἐφ' ὅσον ὅμως τοῦτο δὲν ὑφίσταται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὅτι ὁ διάβολος δύναται νὰ καταπίῃ τὸ χέρι τινὸς χωρὶς νὰ τὸν καταπίῃ ὁλόκληρον. Ἄρα ἡ ἀδιαφιλονείκητος μαρτυρία τοῦ «**τίνα**» ἢ «**τινὰ**» ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἐπίσης ἀναντίρρητος βεβαίωσις τοῦ καταπίνειν μαρτυροῦσι κατὰ τῆς ἀνωτέρω ἑρμηνείας, συνηγοροῦσαι ὑπὲρ τῆς ἑρμηνείας ἐκείνης ἥτις δέχεται τὸ πιστὸν τοῦ πιστοῦ δι' ὃ καὶ προτρέπει εἰς ἀγρυπνίαν καὶ προσευχήν.

Κυρίως ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἑνὸς λίαν σπουδαίου ζητήματος.

α) Ὅταν πρόκειται νὰ ἑρμηνεύσωμεν χωρίον τι Γραφικὸν πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καλῶς τὴν γλῶσσάν μας. Δὲν πρέπει νὰ προδίδωμεν οὔτε ἀγραμματοσύνην οὔτε ἀνευλάβειαν καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὰ ἱερὰ κείμενα, τροποποιοῦντες ἢ ἀλλοιοῦντες αὐτὰ κατὰ τὸ δοκοῦν.

β) Τὸ ἀνωτέρω σημεῖον πρέπει νὰ μᾶς συγκρατῇ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς νομιμότητος, ὥστε νὰ μὴ περιφρονῶμεν τὰς σπουδὰς καὶ τὰ γράμματα, ὡς δυστυχῶς γίνεται τοῦτο κατὰ κόρον ὑπὸ τῶν περὶ «τὸ Σωτήριον τοῦ Θεοῦ». Τὰ σχολεῖα καὶ τὰ Πανεπιστήμια δὲν δύνανται νὰ κάμουν ἕνα ἄνθρωπον Χριστιανόν, δὲν δύνανται ν' ἀναγεννήσουν τὸν ἄνθρωπον οὔτε νὰ τὸν ἁγιάσουν. Ἀλλὰ ἕνα ἀναγεγεννημένον ἄνθρωπον, τὸ σχολεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐν γένει ἡ παιδεία καὶ τὰ γράμματα τὸν βοηθοῦν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἑρμηνεύῃ καλῶς τὴν Γραφὴν καὶ νὰ μὴ προδίδῃ ἀγραμματοσύνην καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀσέβειαν πρὸς τὰ ἱερὰ κείμενα. Ὁ ἀναγεγεννημένος ἄνθρωπος, πρέπει νὰ τὸ καταλάβῃ ἅπαξ διὰ παντός, δὲν δύναται νὰ ἑρμηνεύῃ τὴν Γραφὴν χωρὶς γράμματα καὶ χωρὶς μόρφωσιν· ἂν τὸ πράττῃ θὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸ ἀνωτέρω λάθος καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα. Ὅπως π. χ. εἰς προηγούμενον φύλλον τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ ἀνέγνωσα ὅτι ἡ λέξις «**ἐλοχὶμ**» ἐχαρακτηρίζετο ὡς γ', πληθ. πρόσωπον (;) ἐνῷ εἶναι ἁπλοῦς πληθ. τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐλόαχ.

Ὁ σκοπός μου, ἐπαναλαμβάνω, δὲν εἶναι ἄλλος εἰ μὴ νὰ συστήσω εἰς πάντας, ὅτι πρέπει νὰ χειριζώμεθα τὴν Ἁγίαν Γραφὴν μὲ σέβας καὶ εὐλάβειαν, νὰ μὴ παρεμβάλλωμεν αὐθαιρέτως ἀτομικάς μας ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις εἰς τὸ κείμενον τὰς ὁποίας δὲν ἔχει, καὶ νὰ μὴ περιφρονῶμεν σπουδὰς καὶ γράμματα τὰ ὁποῖα μᾶς δίδει ὁ Κύριος διὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν ἕνα ὑψηλὸν σκοπὸν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀναγεγεννημένων τέκνων του, διότι εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀποτελοῦσιν ἀκαταμάχητον ὅπλον ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ παρουσιασθῇ παρόμοιον ζήτημα, εὔχομαι ὅπως ὁ Κύριος μᾶς δώσῃ εἰλικρίνειαν καὶ ἑτοιμότητα νὰ τὸν ὑπηρετήσωμεν πιστῶς.

Π. Γ. Λ.

ΕΡΑΝΙΣΜΑΤΑ

—Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀρχίζει δι' ἡμᾶς ἀπ' ἐδῶ· εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς πίστεως. Θὰ συνεχισθῇ κατὰ τὴν αἰωνιότητα, ἥτις εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς πραγματοποιήσεως. Ἀλλ' ἀμφότεραι εἶναι κατ' οὐσίαν αἱ αὐταί.

—Ὁ προσευχόμενος εὑρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὸν Κύριον παρ' ὅ,τι ἦσαν οἱ παρακολουθοῦντες αὐτὸν μαθηταί Του.

—Ἡ εὐσέβεια εἶναι ἡ διατήρησις ἀδιακόπου σχεσέως μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Θεοῦ.

—Τὸ ἀντιφάρμακον τοῦ σκεπτικισμοῦ, τῆς δυσπιστίας, δὲν εἶναι ἡ ἐξιχνίασις ἢ ἔρευνα τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἡ ὑπακοὴ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ο ΜΟΝΥΕΛΟΣ

Ἡ πρώτη χρῆσις τοῦ μονυέλου ἀποδίδεται ὑπὸ τῆς ἱστορίας εἰς τὸν Νέρωνα. Ὁ ἔκφυλος ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ μετεχειρίζετο πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὁράσεώς του ἕνα πολύτιμον λίθον ἔχοντα τὰς ἰδιότητας ἑνὸς φακοῦ. Διὰ τοῦ μονυέλου ἐκείνου ἔβλεπεν ὁ Νέρων τοὺς σπαρασσομένους εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ὑπὸ τῶν θηρίων Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, οἵτινες καιόμενοι ἐχρησίμευον ὡς πυρσοί, διὰ νὰ φωτίζουν τὰ νυκτερινά του ὄργια. Ἡ ἀρχὴ ἑπομένως τοῦ μονυέλου δὲν ἔχει τίποτε τὸ εὐγενὲς καὶ μόνον τερατώδεις ἀναμνήσεις ἀνακαλεῖ. Διὰ τοῦτο ἆρά γε τὸν προσέλαβεν ὡς σύμβολόν της ἡ διπλωματία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους; Διότι σχεδὸν δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ διπλωματικὴ φυσιογνωμία χωρὶς αὐτὴν τὴν ἀσχημίαν εἰς τὸ μάτι καὶ πολλῶν διπλωματῶν ὅλη ἡ διπλωματία συνίσταται εἰς τὸν μονύελον!

Ἀλλ' ἀπό τινος ὁ μονύελος ἔπαυσε νὰ ἦναι διπλωματικὸν σύμβολον, διότι ἡ χρῆσίς του ἤρχισε νὰ γενικεύεται καὶ ἔξω τοῦ κύκλου τῶν διπλωματῶν. Ὁ μονύελος ἔγεινε κόσμημα. Ἐκτὸς ὀλίγων, οἵτινες τὸν φοροῦν κατὰ συμβουλὴν ἰατροῦ, πρὸς ἐξίσωσιν τῆς ἀνίσου δυνάμεως τῶν ὀφθαλμῶν των, οἱ ἄλλοι τὸν φέρουν χωρὶς πραγματικὴν ἀνάγκην, ἀπὸ ψευδεπίδειξιν καὶ διότι νομίζουν ὅτι ἡ μαρμαρυγὴ τοῦ κρυστάλλου προσθέτει εὐγένειαν εἰς τὴν μορφήν των καὶ κομψότητα εἰς τὴν ὅλην ἐμφάνισίν των. Ἤρχισαν μάλιστα νὰ φέρουν μονύελον καὶ αἱ γυναῖκες.

Ἀφ' ὅτου δὲ διεδόθη ἡ χρῆσις τοῦ μονυέλου, οἱ διπλωμάται ἤρχισαν νὰ τὸν παραμελοῦν καὶ σήμερον οἱ ὀλιγώτερον ἴσως μεταχειριζόμενοι μονύελον εἶναι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν διπλωματίαν. Ὁ μονύελος ἔγεινε καθ' ὑπερβολὴν κοινός, ὥστε νὰ μὴ δίδῃ πλέον καμμίαν διάκρισιν. Τὸν φοροῦν ὅλα τα ὕποπτα ὑποκείμενα τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ κερδίσουν ἐμπιστοσύνην ἢ νὰ πλαστογραφήσουν ξένην ἰδιότητα. Τὸν φοροῦν διάφορα ἀσήμαντα ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα δι' αὐτοῦ νομίζουν ὅτι ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν ἀσημότητά των καὶ κινοῦν τὴν προσοχήν.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἐνῷ εἰς τὸ παρελθὸν κατέστρεφε τὴν ὅρασιν μόνον μιᾶς περιωρισμένης τάξεως ἀνθρώπων, τώρα δημιουργεῖ παραβλῶπας εἰς πολὺ εὐρυτέραν κλίμακα. Ὡς δ κορσὲς εἰς τὰς γυναῖκας, ὁ μονυελος εἶναι μαρτύριον ἑκούσιον διὰ τοὺς ἄνδρας. Οἱ περισσότεροι τῶν μονυελοφορούντων εἶχον τελείαν τὴν ὅρασιν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν χρῆσιν τοῦ μονυέλου μετεβλήθησαν εἰς γκαβοὺς καὶ ἅμα ἀποβάλλουν τὸν μονύελον παρουσιάζουν ἕνα ὀφθαλμὸν κουρασμένον, θολὸν καὶ οἰκτρόν. Εἶνε δὲ πλέον καταδικασμένοι νὰ φοροῦν διὰ παντὸς τὸν μονύελον, ὄχι πλέον ὡς κόσμημα, ἀλλ' ὡς σκέπασμα μιᾶς ἀσχημίας καὶ ὡς βοήθημα ἐλαττώματος, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ ἐδημιούργησαν.

Ὁ μονύελος ἔχει διαδοθῆ καὶ μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν, πρὸ πάντων εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἀγγλίαν, κατ' εἰσήγησιν τοῦ λόρδου Κίτσενερ, τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν τοῦ

μονύελου εἰς τοὺς στρατιωτικούς καὶ ἂν ἀκόμη ὑπάρχῃ πραγματικὴ ἀνάγκη. Ὁ Κίτσενερ εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς Ἀφρικῆς παρετήρησεν ὅτι ἔγιναν πολλὰ λάθη, διότι οἱ φέροντες μονύελον ἀξιωματικοὶ δὲν εἶχον ἀσφαλῆ τὴν ὅρασιν. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν ζημίαν ταύτην ἐθεώρει ἀνάρμοστον εἰς ἀξιωματικὸν τοιοῦτον ἐξάρτημα καὶ τὴν συνοδεύουσαν αὐτὸ ψευδεπίδειξιν. Καὶ δυσκόλως δύναται κανεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ Κίτσενερ ἔχει ἄδικον διὰ τὴν τελευταίαν αἰτιολογίαν.

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΛΟΥΣΙΟΙ

Διήγημα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ Φρ. Κοππέ.

[συνέχεια].

Ἡ ἅμαξα ἐν τούτοις, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς λεωφόρου Μαλεσέρμπ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον τοῦ Μαρκησίου Καπντεκάμ, ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ σειρὰν ὄπισθεν πολυαρίθμων ἄλλων ἁμαξῶν, ἰδιωτικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διότι ἐδίδετο ἑσπερὶς παρὰ τῷ Μαρκησίῳ, καὶ ὁ συνωστισμὸς ἦτο μέγας ἐνώπιον τῆς εἰσόδου.

Πρὸ τοῦ κατωφλίου τῆς μεγάλης θύρας, ὁποῖος πλοῦτος ἀνθέων, φοινίκων καὶ ἄλλων φυτῶν ἀειθαλλῶν! ὁποία αἴγλη φώτων! Πόσοι ὡραῖοι τάπητες τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων βαθμίδων! Μεγαλοπρεπής τις θαλαμηπόλος τεταγμένος πρὸ τῆς θύρας, φέρων στολὴν πλουσιωτάτην, μὲ περισκελίδας μέχρι τοῦ γόνατος καὶ περικνημίδας μεταξωτὰς λευκάς, καὶ τὴν κώμην ἔχων ***πουδραρισμένην*** κατάλευκον, εἰσήγαγε τοὺς προσκεκλημένους. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ὑποκείμενον, παρ' ὅλην τὴν ἐπαγγελματικήν του ἀπάθειαν, ὀπισθοχώρησε μὲ ἔκπληξιν καί τινα περιφρόνησιν, ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ γηραιοῦ ἱερέως, τοῦ ὁποίου ὁ παλαιὸς πῖλος, καὶ τὸ τετριμμένον ῥάσον τῷ ἐπροξένουν ἐντύπωσιν ὄχι εὐάρεστον!

Ἀλλ' ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν ἦτο ἤδη ἐφωδιασμένος μὲ ὅλον τὸ θάρρος τὸ ὁποῖον τῷ ἔδιδε ἡ σπουδαιότης τῆς ἀποστολῆς του καὶ ἡ σκέψις ὅτι ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἦτο ἡ τελευταία. Δὲν ἐπτοήθη ποσῶς ἐκ τῆς περιφρονητικῆς στάσεως τοῦ ὑπηρέτου.

— «Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη», εἶπε, «νὰ ἴδω τὸν κύριον Μαρκήσιον».

— «Μὰ . . . δὲν ἠξεύρω ἂν ὁ κύριος Μαρκήσιος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σᾶς δεχθῇ... Τέλος πάντων ζητήσατε τὸν προσωπικὸν θαλαμηπόλον τοῦ κυρίου Μαρκησίου. Αὐτὸς εἶναι, ἐκεῖ», εἶπεν ὁ ὑπηρέτης παραμερίζων ὅπως εἰσέλθῃ ὁ ἱερεύς.

Πέντε-ἕξ κολοσσοί, πανομοιότυπα τοῦ πρώτου ὑπηρέτου, ἵσταντο ἑκατέρωθεν τῆς εἰσόδου· εἰς αὐτοὺς μετὰ παρρησίας ἀποτεινόμενος ὁ Ἀββᾶς, ἐζήτησε τὸν ἰδιαίτερον θαλαμηπόλον τοῦ Μαρκησίου. Ἐπαρουσιάσθη τότε καὶ οὗτος—ἀνωτέρου βαθμοῦ ἀνδρείκελον, μὲ σοβαρωτέραν περιβολήν, ἔχων τρίχαπτα εἰς τὰς χεῖράς του καὶ φέρων περικνημῖδας μεταξωτὰς μελανάς. Πρὸς αὐτὸν ἀπέτεινεν ὁ Ἀββᾶς τὴν αἴτησίν του, ἀλλ' ἐκεῖνος κατ' ἀρχὰς ἔφερε δυσκολίας.

— «Νὰ ἀνησυχήσωμεν τὸν κ. Μαρκήσιον, τώρα! . . μὲ τριακοσίους προσκεκλημένους εἰς τὰ σαλόνια! . . .»

Ἐν τούτοις ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν ἐπέμενε, καὶ πρὸ τῆς ἐπιμονῆς του καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ κληρικοῦ σχήματος, ἡ πλάστιγξ ἔκλινεν εὐμενῶς ὑπὲρ τῆς συνεντεύξεως. Ὁ μεγαλοπρεπὴς θαλαμηπόλος ἔστερξε νὰ ὑπάγῃ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν κύριόν του. Ὁ δὲ ἱερεύς, εἰσαχθεὶς εἰς πολυτελῆ τινα ἀντιθάλαμον ἀπεσύρθη, εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ καὶ ἐκάθησε, σχεδὸν κεκρυμμένος μεταξὺ δύο ὑψηλῶν καὶ φορτωμένων μὲ ἄνθη ροδοδαφνῶν.

Ἀνέμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ πολύ, ἔχων ἀπέναντί του τὴν ἱματιοθήκην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήρχοντο αἱ κυρίαι ἀπαλλαγεῖσαι τῶν ἐπανοφορίων των, καὶ τοιουτοτρόπως διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του, ἠξιώθη νὰ ἴδῃ ὡραίους βραχίονας καὶ τραχήλους ἐξώμους, ἀπαστράπτοντας μὲ ἀδάμαντας. Ἀλλὰ τὸ μόνον αἴσθημα τὸ ὁποῖον διήγειρεν ἡ θέα τόσων καλλονῶν, ἦτο ἀγανάκτησις κατὰ τῆς σπατάλης, ἥτις κατὰ τὸν Εὐαγγελικόν του σοσιαλισμόν, ἦτο ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς τῶν πτωχῶν.

« —Πάρα πολλὰ διαμαντικὰ ἔχουν ὅλαι αὐταὶ αἱ γυναῖκες!» ἐσκέπτετο— «Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμήν, μὲ ὅλον τὸ ψύχος ποὺ κάμνει, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς μου ρακοσυλλέκτας τουρτουρίζουν χωρὶς σκεπάσματα, διότι τὰ ἔβαλαν ἐνέχυρον διὰ τὸ αὔριανόν των γεῦμα! Ἂς ἦναι! Ὅπως καὶ ἂν τὸ γυρίσῃ κανεὶς τὸ ζήτημα,—πολὺ κακὴ διανομὴ ἔγεινε τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς!»

Τὰς σκέψεις του διέκοψε ἡ ἐπάνοδος του θαλαμηπόλου.

« —Παρακαλῶ, λάβετε τὸν κόπον νὰ μὲ ἀκολουθήσητε».

Ἀκολουθῶν τὸν ὑπηρέτην, ἀνῆλθε διά τινος στενῆς ἰδιαιτέρας κλίμακος εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ὅπου εἰσήχθη εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας πολυέλαιος Ὁλλανδικὸς ἐφώτιζε πλουσίαν συλλογὴν βιβλίων, εἰς αὐστηροῦ ρυθμοῦ βιβλιοθήκας, καὶ ἑστίαν πελωρίων διαστάσεων, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔκαιον χονδροὶ δρύϊνοι δαυλοί.

— «Ὁ κύριος Μαρκήσιος παρακαλεῖ τὴν αἰδεσιμότητά σας νὰ τὸν περιμείνετε ὀλιγὰ λεπτὰ», εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος καὶ ἀπεσύρθη.

Ἀλλὰ τὰ ὀλίγα λεπτὰ ἦσαν ἀτελείωτα, κατὰ τὸ διάστημα δὲ αὐτῶν ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν ἠδυνήθη νὰ ρίψῃ βλέμμα ἐπὶ τῶν οἰκοσήμων τοῦ Μαρκησίου, τὰ κοσμοῦντα τὴν μαρμαρίνην ἑστίαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐννοήσῃ ἐξ αὐτῶν πόσον ἀρχαία ἦτο ἡ οἰκογένεια Καπντεκὰμ καὶ μὲ πόσας ἐνδόξους σελίδας τῆς ἱστορίας ἦτο συνδεδεμένη. Ἐπίσης ἐπέσυρε τὴν προσοχήν του ἦχός τις συνεχής, ὡσεὶ φωνὴ μονολογοῦσα εἰς τὴν παρακειμένην αἴθουσαν, ἥτις ἀπεκλείετο τοῦ γραφείου διὰ πυκνοῦ παραπετάσματος. Πλησιάσας εἶδε, διὰ τοῦ ἀνοίγματος τοῦ παραπετάσματος τού ου, συμπαγῆ ὁμήγυριν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, πολυτελῶς ἐνδεδυμένων καὶ μὲ μυριάδας πολυτίμων λίθων κεκοσμημένων, τῶν ὁποίων τὰ βλέμματα ἦσαν ἐστραμμένα πρὸς ἄνθρωπόν τινα εἰς τὸ ἀπέναντι ἄκρον τῆς αἰθούσης, ὅστις ἀπήγγελλε μονόλογον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πνευματώδη. Πόσον θὰ ἐξεπλήττετο ὁ ἀγαθὸς Ἀββᾶς ἂν τῷ ἔλεγε κανείς, ὅτι ἡ ἀριστοκρατικὴ αὐτὴ ὁμήγυρις, ἡ τόσον ζηλευτὴ εἰς τὰ ὄμματα τῶν Παρισινῶν, εἶχε φθάσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀνίας καὶ τόσον ἀηδίαζεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ὥστε νὰ προτιμᾷ νὰ ἀκούῃ τὰς γελοίας εὐφυολογίας τοῦ χονδροπληρωμένου κωμικοῦ, παρὰ νὰ ἀνταλλάσσῃ τὰς συνήθεις τετριμμένας φράσεις καὶ τὰς ἀνουσίους χαριεντολογίας, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὴν κοσμι-

κὴν συνομιλίαν. Τότε βεβαίως θὰ ἐξεγείρετο ἡ ἀγανάκτησίς του, ἐὰν ἐπληροφορεῖτο ὅτι ὁ μονολογῶν κωμικός, ὅστις ἐκέρδιζεν ἐκ μόνου τοῦ θεάτρου του τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων, ἐπληρώνετο διὰ τὰς κοσμικὰς παραστάσεις εἴκοσι πέντε χουσᾶ εἰκοσόφραγκα, καὶ εἶχεν ἀπαιτήσεις ἀτελειωτήτους ὡς πρὸς τὰς ὀφειλομένας εἰς αὐτὸν φιλοφρονήσεις καὶ θυμιάσματα!

Ἀλλ' ἡ θύρα τῆς βιβλιοθήκης ἠνοίχθη, καὶ ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν εὑρέθη ἀντικρύζων τὸν Μαρκήσιον Καπντεκάμ.

Ὢ! Ὅραμα ἐπιβλητικόν! Ἀνὴρ πεντηκοντούτης ἀλλ' ἀδάμαστος ὑπὸ τῶν ἐτῶν. Ὁποῖον δὲ παραστατικόν, ὁποία ὑπεροχὴ ἀριστοκράτου εἰς τὰς κινήσεις, εἰς τὴν στάσιν, εἰς τὸ βλέμμα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά! Ἡ ῥὶς πανομοιότυπον τῆς ῥινὸς τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α', ὡς βεβαιοῖ ἡ εἰκὼν τοῦ μονάρχου ἐκείνου τῆς Γαλλίας εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ Λούβρου, ἔργον τοῦ Τιτιανοῦ.

Ἐχαιρέτισε τὸν ἱερέα διὰ ξηρᾶς ὑποκλίσεως τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ φωνῆς ἐνρίνου καὶ ὀλίγον τι ὑπεροπτικῆς ἠρώτησε:

— «Ἐπιθυμεῖτε τί, κύριε Ἀββᾶ;—»

Ὁ τρόπος τοῦ Μαρκησίου ἀπήρεσεν εἰς τὸν Ἀββᾶν Μουλέν, ὅστις εὐθύς, χωρὶς προοίμιον καὶ περιφράσεις ἔσυρεν ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ θυλακίου του τὸ χαρτοφυλάκιον καὶ λακωνικῶς ἐξέθεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς του.

Ἀπὸ τῶν πρώτων διαφωτιστικῶν λέξεων τοῦ ἱερέως, τὸ αἷμα εἶχε βάψει καταπόρφυρον τὸ πρόσωπον τοῦ Μαρκησίου μέχρι τῶν ὤτων. Ἠθέλησε μόλα ταῦτα νὰ ἐπιδείξῃ ὅλην τὴν ἀπάθειαν, τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Ἐστήριξε τὸν μονύελόν του εἰς τὸν ὀφθαλμόν του, ἐξήτασε προσεκτικῶς τὴν ἐπιταγήν, ὡς νὰ ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς, τὴν ἐδίπλωσεν εἰς τέσσαρα καὶ τὴν ἐτοποθέτησε μὲ ἀδιαφορίαν εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ γιλέκου του, ὑπέγραψε τὴν ἀπόδειξιν ἐπὶ μιᾶς γωνίας τῆς τραπέζης καὶ τὴν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ἱερέα διὰ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων του.

Ὁ Ἀββᾶς Μουλὲν ὑπεκλίνετο ἤδη, ἑτοιμαζόμενος νὰ ἀναχωρήσῃ, ὅτε αἴφνης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὡσεὶ συντετριμμένος ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ἐσωριάσθη ἐπί τινος καθίσματος, κρύπτων τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ στηρίζων τοὺς ἀγκῶνάς του ἐπὶ τῶν γονάτων του, διὰ φωνῆς τρεμούσης ἐξ ὀδύνης καὶ ἀπελπισίας ἐτραύλισε:

« —Πολὺ ἀργά! Πολὺ ἀργά!»

« —Θεέ μου! Τί ἔχετε κ. Μαρκήσιε;» ἀνεφώνησεν ὁ ἱερεύς.

Ἀλλ' ἤδη ὁ Μαρκήσιος εἶχεν ἀναπηδήσει ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ περιδιαβάζων μὲ μεγάλα βήματα τὴν αἴθουσαν ἐξεφώνει, καταπόρφυρος ἐξ ὀργῆς:

« —Ἆ! Ἀλήθεια! Καὶ νομίζει ἐκεῖνος ὁ πλαστογράφος, ὁ λωποδύτης, ὅτι μὲ τοῦτο ἀποζημιώνει τὰ θύματά του,—μὲ τὸ νὰ ἀποδίδῃ τὸ κεφάλαιον μὲ τοὺς τόκους; Καὶ σεῖς, κύριε, ὅστις ἐκτελεῖτε τὰς παραγγελίας του, περιμένετε νὰ σᾶς ἐπιφορτίσω νὰ τοῦ ἐκφράσητε τὰς εὐχαριστίας μου; Μὴ ἐλπίσητε τοιοῦτόν τι ἐκ μέρους μου, παρακαλῶ. Εἴπατέ του, ἀπ' ἐναντίας, ὅτι δὲν ἀποπλύνεται τόσον εὐκόλως ἡ ἀτιμία, καὶ ὅτι ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, ἡ ἀπόδοσις τῶν χρημάτων, δὲν ἐπανορθώνει εἰς τίποτε τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπέφερε. Εἴπατέ του, ὅτι τὸν θεωρῶ

ἔσχατον τῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν τρέφω δι᾿αὐτὸν ἄλλο παρὰ μῖσος καὶ περιφρόνησιν!

Ἔξαλλος καὶ διασκελίζον τὴν αἴθουσαν, ἦλθε κατ᾿ ἐπάνω τοῦ Ἀββᾶ Μουλέν, ὅστις ὀπισθοχώρησε πρὸς τὸν τοῖχον.

— «Ἓν ἑκατομμύριον!» . . . ἐφώναξεν, ἀτενίζων τὸν ἱερέα ἀσκαρδαμυκτί...! «Τί νὰ τὸ κάμω, τὸ ἑκατομμύριόν του; Ἔχω δώδεκα! Τὰ ἑκατομμύρια τῆς Δεσποινίδος Μαροδοχαίου, δηλαδὴ τῆς Μαρκησίας Καπντεκάμ, τῆς συζύγου μου, τῆς ὁποίας τὴν λαμπρὰν ἑσπερίδα θὰ περιγράφουν αὔριον τὰ πρωϊνὰ φύλλα. Καὶ τὰ ἑκατομμύρια αὐτά, ὅπως καὶ τὰ τοῦ Ρενωδέλ, εἶναι κλεμμένα!.. Τί νὰ τὸ κάμω τὸ ἑκατομμύριόν του; Μήπως μὲ αὐτὸ θὰ ἠμπορέσω νὰ ἐξαγοράσω τὴν ἀπωλεσθεῖσαν τιμήν μου!....»

Ὢ! δὲν ἦτο πλέον ἀπαθής, ἀνεπιλήπτου ψυχρότητος, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τοῦ κόσμου! Δὲν ἐσκέπτετο ὅτι κατέστρεφε τὴν στίλβουσαν καὶ χιόνος λευκοτέραν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀσπίλου του ὑποκαμίσου, ὅταν ἔσφιγγε τὸ στῆθός του διὰ χειρὸς τρεμούσης καὶ συνεσπασμένης!

— «Σᾶς ἐκπλήττει ἡ εἰλικρίνειά μου! Ἀδιάφορον, εἶναι παρὰ πολὺς καιρὸς ὁποῦ φέρω τὸ βάρος τοῦτο . . . δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω πλέον! Θὰ σκάσω! Καὶ αὐτὸς ὁ ἀπατεών, ὁ ὁποῖος νομίζει ὅτι ἐξωφλήσαμεν, διότι μοῦ ἐπέστρεψε τὰ χρήματά μου! . . . Μέχρι τῆς ἡμέρας ὅπου ὁ ἄτιμος ἐκεῖνος, μὲ κατέκλεψε δὲν λέγω ὅτι ἔζησα βίον ἄσπιλον οὔτε καὶ φρόνιμον. Σεῖς χαρακτηρίζετε τὰς τοιαύτας παρεκτροπὰς ὡς ἀσωτείαν καὶ σπατάλην· ἡμεῖς τὰς ὀνομάζομεν παρεκτροπὰς τῶν εὐπατριδῶν καὶ γενναιοδωρίαν Ἂς εἶναι. Ἤμην ἀνοικτόχειρος, ὡς πρέπει νὰ ἦναι κάθε εὐπατρίδης. Ἐξήντλησα καὶ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν περιουσίαν μου· μοῦ ἔμενον ὀλίγαι ἑκατοντάδες χιλιάδων φράγκων,—ἀκριβῶς ἀρκετὰ διὰ νὰ πληρώσω τὰ χρέη μου καὶ νὰ ἐκλείψω ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἀποσυρόμενος εἰς μικρόν τι κτῆμά μου, ὅπου θὰ διῆγον βίον κυνηγοῦ καὶ ἐρημίτου. Τὸ εἶχον ἀποφασίσει σταθερῶς· ἐπρόκειτο νὰ τὸ πραγματοποιήσω, ὅταν γίνεται ἄφαντος ὁ Ρενωδὲλ μὲ τὴν μικράν μου περιουσίαν καὶ μὲ ἀφίνει ἀνοικτόν, καταχρεωμένον, μὲ εἴκοσι πιστωτὰς πολιορκοῦντας τὴν θύραν μου.

Τί ἔπρεπε νὰ κάμω; Νὰ καταταχθῶ εἰς τὸ ἱππικὸν τῆς λεγεῶνος τῆς Ἀφρικῆς; Ἀλλ᾿ εἶχα σαράντα ἑπτὰ ἔτη ἐπὶ τῆς ράχεώς μου. Νὰ εὕρω ἐργασίαν; Μπᾶ! Ποίαν ἐργασίαν θὰ ἠδυνάμην νὰ κάμω; . . . Ὁμολογῶ ὅτι ὑπῆρξα δειλός. Ἐκύτταξα νὰ ἴδω τί μοῦ ἀπέμενεν ἀκόμη νὰ πωλήσω—νὰ βάλω ἐνέχυρον εἰς τοὺς Ἑβραίους, καὶ εὕρηκα . . . αὐτό!» εἶπε δεικνύων τὸ οἰκογενειακόν του οἰκόσημον

«Τὸ ἐπώλησα εἰς τὸν Ἑβραῖον Μαροδοχαῖον, τὸ οἰκόσημόν μου τὸ ἱστορικόν, τὸ τετιμημένον, καὶ ἀντ᾿ αὐτοῦ ἔλαβα τὰ ἑκατομμύρια τῆς κόρης του, ἥτις ἔγεινε σύζυγός μου διὰ νὰ λέγεται Μαρκησία Καπντεκάμ! Καὶ εἶμαι γαμβρός του Μαροδοχαίου ἐκείνου, ὅστις εἰς τὴν νεότητά του ἦτο παραχαράκτης, ἀργότερον δὲ διηύθυνε χαρτοπαικτεῖον, ὅστις διὰ μέσου τῆς περιφήμου Γεωργικῆς του Τραπέζης κατεβρόχθησε τὰς οἰκονομίας τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν,—ἐκείνου ὅστις κατέκλεψε τοὺς πτωχούς,—τοῦ Μαροδοχαίου ἐκείνου, ὅστις ἔπρεπε σήμερον νὰ εὑρίσκεται εἰς τὰ κάτεργα τῆς Νουμέας μαζῆ μὲ τὸν Ρενωδέλ, ἂν ἡ δικαιοσύνη ἦτο ἄλλο τι παρὰ ἐμπαιγμὸς καὶ οἱ νόμοι μας ἄλλο παρὰ χοροϊδεία!

Ἰδοὺ τέσσαρα ἔτη ὅπου εἶμαι νυμφευμένος καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἠμπόρεσα νὰ συνειθίσω τὴν καταισχύνην μου! Τί μὲ ἐνδιαφέρει ἡ γνώμη, ἡ ὑπόληψις ὅλων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἀκούετε ἐκεῖ μέσα εἰς τὰ σαλόνια; Ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἐσπίλωσαν τὸ ὄνομά των καὶ τὴν οἰκογενειακήν των τιμὴν ὅπως ἐγώ· οἱ δέ, ἂν καὶ δὲν ἐστιγματίσθησαν, ἐδελεάσθησαν ὅμως ἀπὸ τὸν πλοῦτόν μου καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς ζωῆς μου, καὶ ἦλθον ἐδῶ ἀπόψε, ἐ φ᾽ ὤφειλον νὰ μείνουν μακράν, ἐλέγχοντες τὴν διαγωγήν μου διὰ τῆς ἀπουσίας των! Τί μὲ μέλει ἡ περὶ ἐμοῦ ἰδέα τῶν μὲν καὶ τῶν δέ; »

Ὁ Μαρκήσιος εἶχε καθίσει, ἐξαντληθεὶς ὑπὸ τῆς συγκινήσεως, ὁ δὲ Ἀβδᾶς Μουλὲν τὸν ἔβλεπε μὲ ἀνησυχίαν. Τέλος ὑπέλαβε:

— «Μὲ ἓν ἑκατομμύριον ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμη πολλὰ πράγματα. Δὲν εἶναι ἔτσι; Ἐν τούτοις δι᾽ ἐμὲ δὲν ὑπάρχει παρὰ ἓν μόνον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θὰ μοῦ ἐπροξένει εὐχαρίστησιν . . . δυστυχῶς δὲν εἶναι διὰ πούλημα! . . .».

Ἀκούσατε, κύριε Ἀβδᾶ. Ὑπηρέτησα κατὰ τὸν Γαλλο-Γερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870 εἰς τὸ σῶμα τῶν Εὐζώνων, μαζῆ μὲ τὸν ἐξάδελφόν μου, Λουδοβῖκον Καπντεκάμ, μεγαλείτερόν μου κατὰ δεκαπέντε ἔτη. Αὐτὸς ἀνήκει εἰς πτωχὸν κλάδον τῆς οἰκογενείας μας. Ὀλίγους ἄνδρας ἐγνώρισα τόσον γενναίους· εἶχε γενναιότητα φαιδράν, εὔχαριν. Εἰς τὴν μάχην τῆς Πατέης, ὅταν ἡτοιμαζόμεθα διὰ τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπίθεσιν, μοῦ ἐφώναξε, μὲ τὴν συνήθη του φαιδρότητα: «Καπντεκάμ, πάντα ἐπὶ κεφαλῆς!» Εἶναι τὸ σύνθημα τῆς οἰκογενείας μας. Καὶ ὥρμησεν ἐμπρός, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἔπεσε μὲ τὸν δεξιὸν βραχίονά του κατασυντετριμμένον. Τοῦ τὸν ἀπέκοψαν καὶ τὸν ἐπαρασημοφόρησαν διὰ τοῦ Πολεμικοῦ μεταλλίου, ἀλλὰ ποτὲ δὲν φορεῖ τὴν ταινίαν, ἐκ ταπεινοφροσύνης, διότι εἶναι εὐσεβέστατος. Σήμερον ὁ ἐξάδελφος μου εἶναι ἑξήντα πέντε ἐτῶν· ζῆ λιτότατα ἀπὸ τὰ μικρά του εἰσοδήματα, διότι εἶναι πολὺ ὑπερήφανος καὶ δὲν δέχεται τὴν ἐλαχίστην συνδρομὴν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Κρατεῖ μικρὸν δωμάτιον εἰς τὸ πέμπτον πάτωμα μιᾶς οἰκίας εἰς τὴν ὁδὸν Ἰακώβου, καὶ μὲ τὸν ἕνα του βραχίονα ἐκτελεῖ ὅλας τὰς οἰκιακάς του ἐργασίας, διὰ νὰ τοῦ περισσεύη κάτι, ὥστε νὰ ἦναι εἰς θέσιν νὰ ἀνακουφίζη τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας δυστυχεῖς, τοὺς ὁποίους, σημειώσατε, πηγαίνει καὶ ἀνευρίσκει μόνος του, ἐκεῖ ὁποῦ τήκονται, ἄγνωστοι καὶ ἀφανεῖς.

Ἐὰν τὸν συναντήσητε, πάντοτε εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένον, μὲ τὸ ἄχρηστον μανίκι καρφωμένον ἐπὶ τοῦ στήθους του, ὅταν μεταβαίνη εἰς τὴν πρωϊνὴν λειτουργίαν περὶ τὰς ὀκτώ, θὰ ἐκφωνήσητε εἰς τὴν θέαν τοῦ λευκοῦ του μύστακος καὶ τοῦ λεοντείου του βλέμματος: «Ἰδού! ἡ Τιμή που διέρχεται!»

Τρεῖς μῆνας μετὰ τὸν γάμον μου, εἰς τὸ διάστημα τῶν ὁποίων δὲν μοῦ εἶχε δώσει σημεῖον ζωῆς, τὸν συνήντησα εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὁμονοίας, καὶ τὸν ἐπλησίασα καὶ τοῦ ἔτεινα τὸ χέρι μου. Αὐτὸς ἐσταμάτησε, ὀπισθοχώρησε ἓν βῆμα, μοῦ ἔρριψε ἓν βλέμμα τρομερόν, ἢ μᾶλλον θλιβερόν, ἔχωσε βαθειὰ εἰς τὸ θυλάκιόν του τὴν σώαν του χεῖρα καὶ παρῆλθε, ἀποστρέφων τὴν κεφαλήν του! . . . Ἆ! κύριε Ἀβδᾶ», εἶπε καταπνίγων λυγμὸν ὁ μαρκήσιος.— «Τὸ μόνον πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ μοῦ προξενήση εὐχαρίστησιν, θὰ ἦτο μία χειραψία τοῦ ἐξαδέλφου μου Λουδοβίκου!»

Καὶ ὁ δυστυχής, κρύψας τὸ πρόσωπόν του εἰς τὰς χεῖράς του, ἔκλαιεν ἀπροκαλύπτως.

Ἀπέναντι τοῦ μεγέθους τῆς τοιαύτης θλίψεως ὁ ἱερεὺς συνεκινήθη βαθέως, ἀλλὰ καὶ τί νὰ εἴπῃ πρὸς παρηγορίαν, πρὸ τετελεσμένης καὶ ἀνεπανορθώτου συμφορᾶς; Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων δευτερολέπτων ὁ μαρκήσιος ἠγέρθη μετὰ δυσκολίας, καὶ ἐσπόγγισε τὰ δακρύα του.

— «Ἐθεατρίσθην, τὸ συναισθάνομαι, κ. Ἀββᾶ· συγχωρήσατέ με. Περιττὸν νομίζω νὰ σᾶς συστήσω ἐχεμύθιαν· ὁ κλῆρος συνήθως ἐφαρμόζει ταύτην. Δὲν εἶχα δίκαιον νὰ ὑβρίζω τὸν Ρενωδέλ. Ἐπὶ τέλους τί πταίει αὐτὸς ἂν ἐγὼ ἐνυμφεύθην τὴν κόρην τοῦ Μαροδοχαίου; Εἴπατέ του, παρακαλῶ, ὅτι δὲν τὸν κακίζω, ὅτι τοῦ εὔχομαι καλὴν τύχην. Χαίρετε, κύριε Ἀββᾶ. Ὁ Αὔγουστος θὰ σᾶς ὁδηγήσῃ διὰ νὰ ἐξέλθετε». Καὶ νευρικῶς ἔκρουσε τὸν κώδωνα ὁ Μαρκήσιος.

Ὑποκλιθεὶς ὁ Ἀββᾶς, καὶ ἐξερχόμενος, ἀπεκόμισε ὡς τελευταίαν ἐντύπωσιν τῆς ἑσπέρας ἐκείνης, τὴν εἰκόνα τοῦ εὐπατρίδου, ὀρθίου πρὸ τῆς ὑψηλῆς ἑστίας, ἥτις ἐκοσμεῖτο διὰ τῶν πωλημένων του οἰκοσήμων.

— «Ἕνδεκα καὶ τέταρτον!... Γρήγορα ἅμαξᾶ, εἰς τὴν ὁδὸν Κλισσύ!» εἶπεν ὁ ἱερεύς, ἐπανευρὼν τὴν ἀναμένουσαν αὐτὸν πτωχικήν του ἅμαξαν.

Ἡ ὁμίχλη εἶχεν ἐντελῶς ἐξαφανισθῆ. Ἡ πανσέληνος ἔλαμπεν εἰς ἀνέφελον οὐρανόν, οὐρανὸν γλυκείας καὶ ἠρέμου ἀνταυγείας, ἀναμένοντα τὴν μεσονύκτιον κωδωνοκρουσίαν τῶν Χριστουγέννων.

Ὅτε πλέον, ἐξηντλημένος ἐκ τῆς κοπώσεως καὶ τῆς ἀσιτείας καὶ συγκεκινημένος ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἑσπέρας, ὁ ἱερεὺς εὑρέθη πάλιν εἰς τὴν θύραν τοῦ οἰκήματός του, ἐνόμισε πρὸς στιγμὴν ὅτι ὠνειρεύετο, διότι ἔβλεπε τὸν Ρενωδὲλ περιβεβλημένον ἀπὸ νεφέλην, ἀλλ' ἡ νεφέλη αὕτη δὲν ἦτο ἄλλο ἢ ὁ καπνὸς τοῦ ὀγδόου *πούρου*, τὸ ὁποῖον ὁ ξένος οὗτος εἶχε καταναλώσει εἰς τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας τοῦ οἰκοδεσπότου.

— «Ἰδοὺ αἱ ἀποδείξεις σας», ἐπρόφερεν ὁ ἱερεύς, καταληφθεὶς ὑπὸ παροξυσμοῦ βηχός, καὶ σπεύσας νὰ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον.

— «Λαμπρά! κύριε Ἀββᾶ», εἶπεν ὁ Ρενωδέλ, ὅστις σηκωθείς, ἤδη ἐκόμβωνε τὸ ἐπανοφόριόν του.

— «Σᾶς ἀπαλλάττω τοῦ κόπου νὰ μοῦ ἐπαναλάβητε ὅσα ἠκούσατε διὰ λογαριασμόν μου ἀπόψε ἀπὸ τοὺς πρώην πελάτας μου· ὑποθέτω ὅτι δὲν ἦσαν ὅλα κολακευτικά.

Ἐδῶ εἶναι τὸ χιλιόφραγκον, τὸ ὁποῖον σᾶς ὑπεσχέθην διὰ τοὺς πτωχούς σας Ἰδοὺ ἀκόμη καὶ ἑκατὸν φράγκα. Θὰ σᾶς εἴπω διὰ ποῖον λόγον. Ἐννοεῖτε ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ μικροῦ μου υἱοῦ, ὅπως ἀποκτήσῃ τοὺς μολυβδίνους στρατιώτας τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, οἱ ὁποῖοι θὰ διαιώνιζον τὰς παιδικάς του ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας θέλω νὰ χάσῃ. Ἀγοράσατε λοιπὸν ἐκ μέρους.... τοῦ «Θείου Βρέφους τῶν Ἀμερικανῶν» μερικὰ παιγνίδια διὰ τὰ παιδιὰ τῶν ρακοσυλλεκτῶν σας! Ἀλλὰ τὸ ἐξπρὲς μὲ ἀναμένει.... Τὸ χέρι σας ἀκόμη μίαν φοράν κύριε Ἀββᾶ, καὶ πάλιν, σᾶς εὐχαριστῶ».

Ἀπομείνας μόνος, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς ἐκάθησε πλησίον τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου ἐπί τινας στιγμάς, ἀναπολῶν τὰ τῆς ἑσπέρας ἐκείνης. Ἐντὸς τῶν ὀλίγων ὡρῶν, εἰς τὸ διάστημα τῶν ὁποίων εἶχον διέλθει διὰ τῶν χειρῶν του τόσα μεγάλα ποσά, εἶχε πεισθῆ ὅτι οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἡ ὑγεία, οὔτε ἡ ἀγάπη, οὔτε ἡ τιμή—κανὲν πρᾶγμα ἐξ ὅσον καθιστοῦν τὸν βίον βιωτὸν—ἀγοράζεται διὰ χρημάτων· ἐκ βάθους δὲ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ηὐχαρίστησε τὸν Θεόν διὰ τοῦτο.

ΤΕΛΟΣ.